I-313

ԱՒԵՏԱՒԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԵ Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6, 1912 ԹԻՒ 1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՐԻԶՈՆԸ. Չինու քաղաքային պատերազմը, Պարսկական տագնապը։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ. Շնորհաւոր Նոր Տարի։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ. Ազգու կոչ մը։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ. Առաջուընչէն խնայել, Փիլիպեան կղզիներու քարգաւաճումը Ամերիկեան միսիոներութեան տակ, Ափ մը կաւ։

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ. Առանց գործի, Ընկերութիւններու օգուտը, Քանի մը գիրքեր որոնք կեանքիս եւ վարքիս ուղղութիւն տուած են, Ուղեւորի յուշքեր, «Ամերիկահայ Տարեցոյցը», Հայ կեանքը, Բնաքինէ գոհարներ։

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՈՐԻԶՈՆԸ

ՉԻՆՈՒ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ.

Չինական գործերու վրայ Թայմս հետեւեալը գրեց իր Դեկ. 25ի խմբագրականով.

*Դեռ համաձայնութիւն չգոյացաւ Չինու հակառակամարտ կուսակցութիւններուն միջեւ, և ամէն օր որ կ'անցնի առանց այդ արդիւնքն յառաջ բերելու՝ աւելի կը մթագնէ հորիզոնը։ Չինապուլի պայմանաժամը կը լրանայ Դեկ. 30ին և յայտնի չէ թէ պիտի երկարաձգուի՛ թէ ոչ։ Եուանչիքայ լուռ կը մնայ, և ամէն ինչ անստոյգ է մինչեւ որ ան խօսի։ Փեքինի մէջ հետզհետէ կը տարածուի սա կարծիքը թէ Շանկհայի խորհրդակցութիւնը պիտի յաջողի վերջ տալ կայսերականներու և Հանրապետականներու անհամաձայնութեան։ Այդ պարագային արդարեւ կատարելապէս անել վիճակի մը պիտի մատնուին իրերը։ Հանրապետականները անյողդողդ կը մնան Մանչու հարստութեան անկումը և Հանրապետութեան մը հաստատումը պահանջելու մէջ։ Փեքինի մեր այժմու թղթակիցը կ'զգացնէ թէ Եուանչիքայ ալ նուազ անյողդողդ չէ իր պահանջին մէջ, որ է պահել տիրող արդի հարստութիւնը և սահմանադրական միապետութիւն հաստատել։ Վարչապետը, կ'ըսէ, խոստացած է այս քաղաքականութեան փարիլ, վճռապէս կը մերժէ հանրապետութեան մը հաստատումը և կ'ըսէ թէ, եթէ ընդունի զայդ, «յայտնի ստախօս մը պիտի ըլլայ ինք ամբողջ Չինաստանի առջեւ։» Եթէ այդ է իրօք անոր վերջին խօսքը, իր առջեւ երկու ճամբայ միայն կը մնայ ըսած. կա՛մ թշնամութիւնները վերսկսիլ կա՛մ հրաժարիլ։ Սակայն Փեքինի մեր թղթակիցը, որ հիմա Շանկհայ կը գտնուի, քիչ մը տարբեր գաղափար ունի Վարչապետին դիրքին վրայ։ Չհամարիր թէ Եուանչիքայի լուռ թեան պատճառը Միապետութեան կամ նոյն իսկ Միապետական Սահմանադրութեան յարում է, այլ սա թէ Անդղիա և Ճափոն համաձայնած են մէկտեղ գործել Չինական հանրապետութեան մը հաստատման արգելք ըլլալու համար։ Վարչապետն անձամբ կը փափաքի, կ'ըսէ մեր թղթակիցը, չթողուլ որ նոր արիւնհեղութիւն ըլլայ, և կ'ուզէ սահմանադրական հարցին վրայ ազգային համաժողովին որոշումը յարդել։ Սակայն կը վախնայ, կամ կը ձեւանայ վախնալ, Անդղիոյ և Ճափոնի գործողութենէն։ Մեր թղթակիցը իրական կը համարի այս վախը և կը կարծէ թէ այդ է որ արգելք կ'ըլլայ Եուանչիքայի գործելու աղատութեան։ Վարչապետը կ'ըսէ՝ թէ, կ'ըսէ, Փեքինի Ճափոնական դեսպան Մ. Իճուէն իմացուցած է թէ Ճափոն երբեք պիտի չընդունի Չինական հանրապետութիւն մը և թէ Ճափոնի Չինական դեսպանը հեռագրած է թէ Ճափոն պատրաստ է երկու զօրաբաժին ղրկել Վուչանկ, եթէ Չին ընդունի Հանրապետական դրութիւնը։ Այս երկու ղրոյցներն ալ, կը յարէ մեր թղթակիցը, կը հերքուին Ճափոնական դեսպանատան խորհրդականի մը կողմէ որ Շանկհայ կը գտնուի։ Այսու ամենայնիւ կարելի է որ Եուանչիքայ կը հաւատայ, և եթէ կը հաւատայ, այդ կը ցուցնէ թէ ինչո՛ւ կը վարանի հաւանիլ յեղափոխականներու պահանջներուն։ Այլեւս խնդիր չէ թէ հաւատարի՞մ է Մանչու հարստութեան, կամ յարա՞ծ է սահմանադրական Միապետութեան։ Միւս կողմէ կարելի է որ սոսկ կը ձեւանայ հաւատալ իր իսկ նպատակներով, Արեւելեան քաղաքակիրթութեան վաղնջական աւանդութեան մը համաձայն։

*Անտարակոյս մեր թղթակիցն իրաւունք ունի այդ երկիւղները իրրեւ «անբանաւոր» նշանակելու։ ... Թոքիօ մէջ վճռապէս կը հերքուի թէ տէրութիւնները միջամտութեան խնդրով ղրկած են երբեք։ Իսկ թէ Անդղիա և Ճափոն լրմի ուժով պիտի միջամտեն Մանչու հարստութիւնը պահպանելու և կառավարութեան միապետական դրութիւն մը հաստատելու համար՝ արտառոց գաղափար է հարկաւ։... Եթէ Եուանչիքայի ազգային ժողովով հրաւիրել չուզելուն միակ պատճառը այդ երկիւղն է թէ Անդղիա և Ճափոն միասնաբար պիտի պաշտպանեն Մանչու հարստութիւնը և միապետական սկզբունքը, կրնայ անմիջապէս հրաւիրագիրները հրատարակել։... Թէեւ Անդղիոյ հանրային կարծիքը կ'ընդունի թէ Չինու անվիճելի իրաւունքն է որ ինք որոշէ իր կառավարական դրութիւնը, մեր կարծիքով, ինչպէս արդէն իսկ ըսած ենք, Եուանչիքայի կողմէ ցարդ պաշտպանուած քաղաքականութիւնը լաւագոյնն է Չինու համար։ Արեւմտեան դաղափարներու համաձայն Ռամկավարական կառավարութիւն հաստատելու փորձերէն չատեր զոր արեւելեան ուրիշ ազգեր երբին վերջին քանի մը տարիներուն մէջ՝ փայլուն յաջողութիւն մը չունեցան։... Դարերու փորձառութեամբ ինքնավարութեան չվարժուած ոեւէ ազգ յանկարծ սահմանադրական և մանաւանդ հանրապետական ու ռամկավարական դրութեամբ կառավարութեան մը պատասխանատուութիւններուն ու փորձութիւններուն ենթարկելու ձեռնարկը միշտ վտանգաւոր է։ Եւ այդ վտանգը անադին չափով կը ծանրանայ, երբ այդ ազգը այլազան ցե-

ղերու պատկանող և քաղաքակրթութեան այլազան աստիճաններու վրայ գտնուող իբր 400 միլիոն անձէ կը բաղկանայ։

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ. Հետեւեալ երկու հեռագիրներէն մին Փեթերսպուրկէ, միւսը, ուեւելի երկար, Թէհրանէ ղրկուած են Թայմսի, Դեկ. 22 թուականով. Պարսիկ գործակատարը այսօր Արտաքին գործերու նախարարութեան պաշտօնատունն եկաւ և իր կառավարութեան անունով ընդունեցաւ Ռուս վերջնագրին բոլոր պահանջները։ Արտաքին գործերու Ռուս նախարար Մ. Սազոնով նշանակեց այս զեկոյցը։ — Պարսկաստանի ճակատագիրը որոշուելու մօտ է ամենաուն եղանակով։ Ռուս զօրաց հետ ընդհարումներ եղան միեւնոյն ժամանակ Դաւրէժի, Էնզէլիի և Բէնթի մէջ։ Ռուսերու խօսքին նայելով, Ռուս զօրքերը Դեկ. 20ի երեկոյին հեռաձայնաթել կը հաստատէին Դաւրէժի ոստիկանական կայարանին վրայ, և ահա ոստիկանները հրացան պարպեցին անոնց վրայ։ Իրենք ալ պատասխանեցին և երկու Պարսիկ սպաններին։ Հետեւեալ առաւօտ ընդհանուր կռիւ տեղի ունեցաւ քաղաքին մէջ։ Ռուսերը, թուով 1,000, ռմբակոծեցին նաեւ միջնաբերդը և բոլոր հանրային չէնքերը և մինչեւ իրիկուն ամէնն ալ գրաւեցին բաց ի միջնաբերդէն։ Այսօր միջնաբերդը կը ռմբակոծուի դեռ և գրեթէ աւերակ եղած է։ Պարսիկները ծանր կորուստ ունին։ Պարսից նկարագրութիւնը ակէ չատ տարբեր չէ։ Կ'ըսեն միայն թէ հեռաձայն հաստատողներուն սպառնալիք միայն եղաւ, իսկ Ռուսերը կրակ ըրին։ Ռուսերը կ'ըսեն թէ էնզէլիի կռիւը զրգռողները Պարսիկ կամաւորներ էին, որոնք Ռուս թնդանօթակիր մը պահակներուն վրայ հրաղէն արձակեցին։ Բէնթի մէջ Ռուս հիւպատոս Մ. Նէքրասով Փեթերսպուրկէ հրահանգ ստացաւ ֆէտայիները զէնքնկէց ընելու։ Այդ հրահանգին դրծադրութեան պահուն ֆէտայիները կռիւ մը սկսան՝ քաղաքին մէջ երկու տարբեր կէտերէ Ռուս զօրաց վրայ յարձակելով։ Ռուսերը վազեցին ֆէտայիներու իջեւանները և յարձակմամբ առին ոստիկանատուները։ Պարսից կորուստը յայտնի չէ։ Պարսից պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն ոստիկաններուն ամէնն ալ ջարդուեցան, իսկ անկախ տեղեկագրի մը համաձայն 20 ոստիկան սպաննուեցան։ Դժպատահ և միաժամանակ այս յարձակումը հաւանօրէն անհնարութեան կը մատնէ Ռուս զօրաց հետացումը, քանի որ դահլիճը վճռապէս համարձակեցաւ խորհրդարանին չանսալ ու Ռուս վերջնագրին համակերպիլ։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՇՆՈՐՀԱՒՈ՛Ր ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Հ. Ս. Պ.

*Ապագան տեսնելու կամ գիտնալու փափաքը զոր երբեմն կ'ունենանք՝ բնաւոր չէ։ Եթէ 1912ի սկիզբը ողջունողներս կարենայինք նախատեսել բոլոր այն դէպքերը որ մեր կեանքին ու մեր բարեկամներուն կեանքին մէջ տեղի պիտի ունենան տարեվերջէն առաջ, այդ յայտնութիւնը կրնար ոմանց ուրախութիւ ըլլալ անակնկալ յաջողութեան ու հաճոյքի իրականութիւններու պատճառով։ Բայց այդպիսիներու իսկ ուրախութիւնը աւելի մեծ պիտի ըլլար ի վերջոյ, եթէ այդ իրականութիւնները չնախատեսուէին, այլ իբրեւ հաճելի անակնկալներ տեղի ունենային։ Եւ չատ չատերու համար այդ յայտնութիւնը վչտաւոր պիտի ըլլար և պիտի չլատէր զիրենք ու պիտի կապտէր այն հանդիսաւոր զոր այլապէս պիտի ունենային տարւոյն կանխագոյն մասին մէջ։ Եթէ Ամենակարողը քիչ մը վեր առնէ ապագան ծածկող վարագոյրը և իր մարդկային զաւակներուն ըսէ, «Ահա այն դէպքերը որ տեղի պիտի ունենան 1912ին,» չենք կրնար տարակուսիլ թէ վչտի ու յուսահատութեան զգացումը չատ աւելի պիտի ըլլայ քան գոհունակութեան ու հրճուանքի զգացումը։ Ինչ սրտով պիտի պարապի մարդ մը իր աչխատութիւններուն, որոնք կը տեսնէ թէ անյայտ պիտի ըլլան։ Ինչպէս պիտի հրճուի բարեկամի մը համար, որու յանկարծամահութիւնը կը տեսնէ կանխաւ։ Կը կարծենք թէ աչխարհ մէկ փորձէ հետեւ գրեթէ միաձայնութեամբ պատասխանին պիտի խնդրէ Ամենակալէն որ այլեւս վարագոյրը չվերցնէ։ Շատ աւելի ողորմած կարգադրութիւն է այն, որով ապագան մեզմէ ծածուկ կը պահուի և մեզի յոյս կը տրուի իբրեւ հոգիին բնական զգացումներէն մին, և եթէ յոյսին կցենք հաստատուն հաւատք երկնաւոր Հօր հոգածութեան ու սիրոյն վրայ, ուրիշ ոչ մէկ պայման կարող է աւելի մեծ երջանկութիւն բերել մեզի խառն բարւոյ և չարի այս աչխարհին մէջ։

Նոր տարւոյ մը սեմէն անցնելու պահուն ապագան նախատեսել մեզի հաճոյք չտար, բայց ուրիշ բան մը կայ որ կու տայ։ Այդ է մեր բարեկամներուն բարեմաղթութիւնը։ «Շնորհաւո՛ր նոր տարի» ասացուածք յաճախ կ'արտաբերուի անխորհրդարար, բայց երբ կ'զգանք թէ անկեղծ է, հաճոյքի հրով մը կը լեռուցանէ մեր սիրտերը։ Եւ ո՛րքան պատչաճ է։ Անհատական ուղեկից ընկեր մը

կեանքի ճանապարհին վրայ, որու բոլոր մղոնաքարերը որ տարինները ցոյց կու տան՝ դրեթէ ստոյգ է թէ ուրախանէ աւելի պիտի չըլլան և հաւանօրէն ատկէ չատ պակաս։ Արդէն իսկ այդ մղոնաքարերէն չատերն իր ետին թողած է և ահա կ'անցնի ուրիշ մը եւս։ Այդ պահուն բնականապէս կը խորհի ապագային վրայ և կ'ըսէ ինքնիրեն, «Նոր տարին ինչ պիտի բերէ ինծի։» Եւ ահա դուք կը պատահիք անոր, և ձեռքի ջերմ սեղմումով մը կը մաղթէք որ երջանկութեան տարի մը ըլլայ այն։ Եթէ այդ մարդը բնական զգացումէ զուրկ մէկը չէ, կարելի չէ որ ձեր բարեկամական բարեմաղթութիւնը զուարթութեան չող մը չարձակէ անոր հոգիին վրայ։

Այս է ընկերային ու բարեկամական մեծարանք մը զոր լաւ է նկատել կամ պահել։ Է նաեւ հաճոյք տալու դիւրին կերպ մը, և թերեւս աւելի մեծ հաճոյք կ'զգայ տուողը։ Մեզի միշտ օգտակար է մեր եսէն դուրս ելլել և ուրիշներու երջանկութեան օգնել։ Բարեկամներ կան որոնց հետ կանոնաւորապէս թղթակցելու ժամանակ չունի յօդուածագրիս, և որոնց հետ սակայն յարաբերութիւն պահելն հաճոյք է։ Ամանորի ողջոյններու կամ բարեմաղթութիւններու փոխանակումը պատեհութիւն կ'ընծայէ ատոր։ Ուրիշ տեղեր բնակողներու համար դիւրին է ժամանակի կամ դրամի անչեան զոհողութեամբ մը ընել այդ գործը։ Բայց վարայով թղթատարական քարտ մը կրնայ ղրկուիլ աչխարհի դրեթէ ոեւէ կողմը, և եթէ մէկը աւելի բան մը ընելու ժամանակ չունի, կրնայ դէթ ամանորի ողջոյն մը ղրկել։ Մենք անցեալ օր այդպիսի իբր 20 քարտ ղրկեցինք, և այս չատ քիչ է բաղդատմամբ անոնց զոր մեր բարեկամներէն ոմանք կը ղրկեն։ Գիտենք թէ մեր ընթերցողներէն ոմանք ալ այս սովորութիւնն ունին։ Կ'ուզենք դովել այդ սովորութիւնը։ Կարելի է որ ձեր բնակատեղին փոխած էք։ Ձեր նախկին բարեկամներուն օգտակար պիտի ըլլայ ապագայ մը տալ թէ ղրեցինք մոռցած չէք։ Ձեզի ալ օգտակար պիտի ըլլայ այն հին բարեկամներուն հանդէպ սիրոյ լոյսը վառ պահել ձեր սրտին խորանին վրայ։

Սակայն համեմատաբար քիչ պիտի ըլլան հարկաւ անոնք որոնց գրաւոր չնորհաւորութիւնն պիտի ղրկէք։ Թելադրութիւնը զոր կ'ուզենք ազդուօրէն ներկայացնել՝ սա է։ Ջանացէք ձեր բարեկամներէն ու ընկերներէն չատեր տեսնել և ձեր բարեմաղթութիւններուն մէջ աւելի ջերմութիւն և աւելի զօրով դնել։ Թղթատարով ղրկուած բարեմաղթութիւնները իրենց մեկնատեղին կը ցուցնեն քարտին վրայ գտնուած թղթատարական դրոշմով։ Իրապէս սրտէ բխածներն ալ իրենց յայտնի ջերմութեամբ ու անկեղծութեամբ կը ցուցնեն իրենց աղբիւրը։

Ցուսով ենք թէ այսպիսի անկեղծութիւն կը դնենք մեր բարեմաղթութեան մէջ զոր բոլոր մեր ընթերցողներուն կ'ուղղենք երջանիկ տարիի մը համար։ Այս մեր բարեմաղթութիւնը տպուելու պահուն Դրիգորեան և Ցուլեան տարեգլուխներուն դրեթէ մէջտեղը պիտի գտնուինք։ Հին և Նոր տոմարներուն ո՛րն ալ պահէք, սիրելի բարեկամներ, կը մաղթենք որ 1912 տարին Ցունուարի առաջին օրէն մինչեւ Դեկտեմբերի վերջին օրը երջանկութեան, աղնիւ նկարագրով զարգացման և ամէն արժանավայել ձեռնարկի մէջ յաջողման տարի մը ըլլայ ձեզի։

Աւետաբեր կարգացողներուն կամ կարգացնողներուն մէջ քանի մը ուրախամեաներ կրնան գըտնուիլ։ Այդպիսիներու կը մատուցանենք ծերութեան արժանավայել ամէն յարգանք։ Սոսկ երկարակեցութիւնը զմարդ պատուի արժանի ընող հանգամանք մը չունի։ Բայց ծերունիները քիչ բացառութեամբ ժուժկալ կեանք վարած են և սովորութիւն չունին մատանջութեան անձնատուր ըլլալու։ Մարմնական ախորժակներու տարապայման զոհացում, կամ առհասարակ կրուող անձկութեան ծանր բեռ մը, պատկառելի բարեկամներ, ձեր այդ տարիքին հասնելէն չատ առաջ կը մաշեցնէ կեանքը։ Դուք սակաւաթիւ էք այնպիսիներու նման որ ռումբի և զնդակի տարափի տակ սուրացած են ռազմադաշտի մէջ և դեռ կ'ապրին։ Իջէ՛ք այս տարին և բոլոր ձեր մնացեալ տարիները անդորրութեամբ բոլորին և հանդերձեալ աւելի երանելի կեանքի մը վստահելիք յուսով պայծառանան։

Եօթանասնամեաններուն կը դրենք իրրեւ մեր դասակիցներուն։ Սիրելի բարեկամներ, ամէնուն որ ձեր տարեթիւը Նով կ'սկսիք՝ մեր բարեմաղթութիւնները կը ղրկենք եօթանասունըհինգի մօտ կէտ մը։ Եթէ յօդուածագրիս նման տակաւին գործելու ոյժ ունիք, օրհնութիւններու ամենամեծներէն նկատեցէք զայն։ Չկայ ուրախութիւն մը նման անոր զոր մարդ կ'զգայ՝ ոյժ ունենալով դեռ կատարել իրեն յարմար գործ մը։ Կը յուսամ թէ պիտի չգործենք սա սխալը, որ է չափէն աւելի երկար ժամանակ կառչիլ այնպիսի պաշտօններու որոնք աւելի երիտասարդ ու աւելի կորովի մարդիկ կը պահանջեն արժանաւորապէս կատարուելու համար։ Սակայն ցոյչտի կրնանք գործել, գործ մը պիտի գտնուի մեզի համար։ Մեզի մեծա-

պէս հաճելի բաներէն մին եղած է տեսնել կարգ մը քարոզիչներ, որոնք մեծ քաղաքներու հովիւներէն և իրենց ասպարէզին ամէնէն մեծահռչակ մարդերէն ըլլալով հանդերձ 70ը անցնելէ և այլեւս իրենց ծանր պատասխանատուութիւնները կրել անկարող զգալէետեւ փոքր քաղաքներ գացին և 20-30է աւելի անդամ չունեցող փոքր եկեղեցիներ վարել սահմանեցին։ Աչխատինք ցորքան կարող ենք։ Ջանանք չնորհքով ծերանալ։ Մեր քաջութիւնը ցոյց տանք՝ զուարթօրէն կրելով լսելու կարողութեան և ուրիչ կարողութիւններու տկարացումը, հոգ տանելով ուրիչներու բեռ չըլլալ և մինչեւ վերջը երիտասարդ պահելով մեր սիրտը։

Ձեզի, սիրելիներ, որ 50է 70 տարեկան էք, կը զրկենք նոր տարւոյ մեր չնորհաւորութիւնները, նաեւ սա յորդորը թէ դուք ձեզ ծեր չհամարիք։ Շատեր իրենց լաւագոյն գործը կը կատարեն յիսուն տարեկան ըլլալէ ետեւ։ Պտտեցէք քաղաքակիրթ աչխարհի խորհրդարանները, և անա պիտի տեսնէք թէ անոնց, մանաւանդ ամէնէն ազդեցիկներուն, մէջ անդամներուն մեծամասնութիւնը յիսունն անցուցած են, ոմանք ալ 70ը։ Այս աւելի ճչմարիտ է դատական բարձր պաչտօններ վարողներու վերաբերմամբ։ Ֆրանսայի մէջ պատրաստուած խնամեալ վիճակագրութիւններէ կը տեսնուի թէ 15 տարեկան եղողներուն կէսը կ'ապրին մինչեւ որ 65 տարու կ'ըլլան։ Այս կըրնայ այնչափ ճչմարիտ չըլլալ այնպիսիներու նկատմամբ որոնց գործը ֆիզիքական է, բայց եթէ անկեալ հիւանդ չըլլաք, դարձեալ ձեզի գործ կը մնայ ձեր տուներուն, ձեր երկրին և Աստուծոյ համար կատարելի։

Իսկ աւելի փոքր եղողներուդ կ'ուզենք մատնել որ դեռ չատ տարիներ ունենաք աչխարհի օգտակար ծառայութիւն մատուցանելու։ Կը մատնենք որ ձեր տեսչերը աղնիւ ըլլան և ձեր մտածիպարները բարձր։ Ձեր կեանքի չրջանն է հսկայ մը, որու ուսին վրայ կը հանգչի աչխարհի ծանրութեան մեծագոյն մասը։ Իրե՛ր այնքան հաւատարմօրէն կատարէ իր կոչումը որ աչխարհը թողու վիճակի մը մէջ աւելի լաւ քան այն վիճակը ուր գտաւ զայն։

Ամէնուդ համար ալ թող այս նոր տարին ըլլայ նիւթական ու հոգեւոր բարիքներու տարի մը, երկրին համար ալ ուր կը բնակինք՝ խաղաղութեան ու բարգաւաճման տարի մը։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԱԶԴՈՒ ԿՈՉ ՄԸ

«Ո՞վ գիտէ, գուցէ դուն ասանկ ատենի մը համար թագուհի եղար» (Եսթ. Դ. 14)։

Ամէն տարի Փետրուարի մէջ Հրեաներ ծօն մը ունին Փուրիմ անունով։ Իսրայէլի զաւակներ երկար դարերէ ի վեր ծանած են զայն կանոնաւորապէս։ Փուրիմը յիչատակութիւնն է կարեւոր դէպքին որ Հրեայ ազգային կեանքին հետ սերտօրէն կապուած դէպքերէն մին կը հանդիսանայ։ Բնաչնջումէ մը ազատագրութեան դէպքն է ան՝ որ տեղի ունեցաւ Եսթերի օրով։

Եսթեր գերութեան ծախուած Իսրայէլի զաւակներէն մէկն էր որ Ատտուածային նախախնամութիւնով մը բարձրացած էր թագուհիի դիրքին։ Համան, Հրեաներու հանդէպ ընդհանրապէս և Մուրթքէի հանդէպ մասնաւորապէս իր անուցած ատելութեան պատճառով, կարող եղած էր թագաւորէն հրովարտակ մը հանել չնչելու համար կայսրութեան բոլոր սահմաններուն մէջ գտնուած Հրեաները։

Մուրթքէ՝ Եսթերի հօրեղբօրորդին՝ տեղեկացած էր այս դիւային ծրագիրին։ Իր ազգասէրի սիրտը կը տրուփէր ուժգին իր սիրելի ազգին կորուստին տխուր պատկերին առջեւ։

Կ'ուզէր բան մը ընել իր արդէն տատապած ազգին փրկութիւնը ձեռք ձգելու համար։

Ու գտաւ միակ միջոցը։

Եսթեր պէտք էր թագաւորին ներկայանար ու խնդրէր ազատութիւնը Իսրայէլի։

Սակայն Եսթեր կը վարանէր կատարել այդ բանը, վախնալով թէ մի գուցէ թագաւորին գաւազանը չերկարէր իրեն, ու իր մահը վճռուէր իր յանդգնութեանը համար։

Բայց վարանող Եսթերի առջեւ կը ցցուէր Մուրթքէի, այն հաւատքի մարդուն, ազդու կոչը, «Ո՞վ գիտէ, գուցէ դուն ասանկ ատենի մը համար թագուհի եղար։»

Մեզ ծանօթ է արդէն այս կոչին ձգած ազդեցութիւնը Եսթերի վրայ, և անոր ձեռնարկին յաջողութիւնը։

Եսթերի ուղղուած այս ազդու կոչը նոյն ատեն կոչ մըն է ուղղուած ամէնուս, զոր կրնանք կարդալ՝ թարգմանելով մեր վիճակին ու պարագային։

Ներկային պէտքերուն առջեւ մեզմէ, ամէն մէկէս, կը պահանջուին մեր կարողութիւնները՝ ինչ չափով որ մեզի չնորհուած են անոնք։

Ներկային մէջ մեր առջեւ բացուած պարագան ոչինչ տարբերութիւն ունի Եսթերի առջեւ ներկայացած պարագային։ Այն ատեն ազգի մը կորուստը կար, այսօր ազգերու կորուստին առջեւ կը գտնուինք։ Այն ատեն սուրն էր որ պիտի ջարդէր անխնայ, այսօր սակայն սուրին ու թնդանօթին հետ մէկտեղ տգիտութիւնը, նախապաշարումը, քաղաքակրթութեան ծայրայեղ պահանջները, և մանաւանդ մահացու դեղը իրենց ահաւոր կոտորածները ի գործ կը դնեն ամէն օր, ամէն տեղ։

Գործի, ծառայութեան պահանջը մեծ է ներկայիս մէջ, առաւելապէս մեծ քան երբեք։

Այսօր միջազգային կեանքը ծառայութեան պէտք ունի։ Այսօր խնդիրներ կան, կնճռոտութիւններ կան միջազգային կեանքին մէջ, որոնց օր առաջ խաղաղաւէտ լուծումը անհրաժեշտ է անտանելի լուծերու և պատերազմի աւերներուն առջեւը առնելու համար։ Անձնուէր դիւանագէտներու ծառայութեանը պէտք կայ։

Վարանո՞ւմ։ Միջազգային կեանքի խառնաչփոթութիւններուն գործած ու գործելիք աւերներուն առջեւ անտարբեր հանդիսատեսութի՞ւն։ Ահա կոչը որ կը հնչէ ուժգին. —Ո՞վ գիտէ, գուցէ դուն ասանկ ատենի մը համար պէ՛տք եղար։

Ազգային կեանքեր ծառայութեան պէտք ունին։ Ամէն ազգ իր ներքին կնճռոտութիւններն ու դժուարութիւնները, իր ներքին պէտքերն ու կարօտութիւնները, և իր ներքին ցաւերն ու կսկիծներն ունի։ Անխոնջ, անձնուէր աշխատաւորներու պէտքը զգալի է ամէնէն աւելի Հայութեան մէջ։ Հայուն դժուարութիւնները, Հայուն կարօտութիւնները, և Հայուն ցաւերը մեծ են. անոր համար աւելի մեծ պէտք է ըլլան անոր համար թափուած ջանքերը, ու այնպէս ալ է։ Այսօր ազգային դպրոցներ և ազգային եկեղեցին փճացումի ճամբան ձեռք առած են։ Ընտանեկան յարկեր այսօր դէպ ի քայքայում կ'ընթանան, որոնցմէ դուրս կուգան քայքայուած կեանքեր։ Ազգային պաշտօնէութեան անկ է ոգի ի բուն աշխատիլ ազգին սպառնացող վտանգները հեռացնել՝ սրբելով ու վերակենդանացնելով եկեղեցին, դպրոցներն ու ընտանեկան յարկերը։

Վարանո՞ւմ։ Ազգային ներկայ մեծ պահանջներուն առջեւ անտարբերութի՞ւն։ Ահաւասիկ կոչը ծառայութեան որ կը հնչէ ուժգին. — Ո՞վ գիտէ, գուցէ դուն ասանկ ատենի մը համար ազգին պէ՛տք եղար։

Բարոյական կեանքը ծառայութեան, և մեծ ծառայութեան պէտք ունի։ Մարդոց բարոյական կեանքը չատ տխուր, չատ ցաւալի պատկերներ ունի ցուցադրելիք։ Այս ինչ աստիճանի բարոյական անկում նոյն իսկ մտաւորապէս զարգացած կեանքերու մօտ։ Սառ վերաբերում կրօնական իրերու հանդէպ. արհամարհանք բարոյական սկզբունքներու հանդէպ. և այնքան բաց փառաբանում անբարոյ, անմարդավայել արարքներու։ Այո, մեղքը գերի վարած է կեանքերը հազարաւոր և բիւրաւոր, որոնք կը քայլեն ու կը տարուին դէպ ի անդունդը յաւիտենական կորուստի։ Կը տեսնէ՞ք սա փոսացած աչքերը. կը տեսնէ՞ք սա գունաւոր դէմքերը ու չորցած մարմինները. ու կը տեսնէ՞ք երիտասարդ հասակի մէջ ծերացած սա կեանքերը. ասոնք մեղքի գործած նախճիրներն են։ Պէտք է փրկել խեղճ կեանքերը կորուստի ձեռքէն։ Ու ասիկա՝ մարդոց հոգիներու փրկութեանը նուիրուած կեանքերու գործն է, խաչին հետեւողներու պարտականութիւնն է։

Վարանո՞ւմ։ Մեղքի և անբարոյութեան դործած նախճիրներուն հանդէպ սառ անտարբերութի՞ւն։ Ահա կոչը վերէն եկող, — Ո՞վ գիտէ, գուցէ դուն ասանկ ատենի մը համար Թէոփոնէայ եղար։

Մեր երկրին մէջ Աւետարանական չարժումը մեծ ծառայութիւններ մատուցած է մասնաւորաբար մեր ազգին, ու կանչուած է դեռ մեծ ծառայութիւններ մատուցանել. ճշմարիտ ազգասէր և ճշմարիտ եկեղեցասէր մը երբեք չկրնար անհաչտ աչքով նայիլ Աւետարանականութեան՝ որուն մէջ կը տեսնէ ազգային ճշմարիտ զարգացումը և եկեղեցական բարեկարգութիւնը։ Բայց այսօր Աւետարանականութիւնը մեր մէջ օգնութեան և ծառայութեան պէտք ունի։ Այսօր կան Աւետարանական եկեղեցիներ՝ որոնք այնքան տկարացած են որ գրեթէ կորուստի եղերքը հասած են։ Ի՞նչպէս կարելի է անտարբեր մնալ եկեղեցիներու ենթարկուած այս խեղճութեան հանդէպ։ Պէտք է սթափիլ, պէտք է չարժիլ, սպառնացող կանխահաս վտանգին առջեւը առնելու համար։ Եկեղեցիի զաւակներուն վրայ պարտք կը ծանրանայ իրենց կարելին ընելու որ տկար եկեղեցիներ զօրանան ու փրկուին կորուստէ։ Անշուշտ ան՝ որ «պղպեղած պատրոյդը չմարեր,» տեղէ մը անակնկալ օգնութիւն մը պիտի հանէ իր եկեղեցին փրկելու համար, երբ եկեղեցիի զաւակներ անպարտաճանաչ գտնուին. բայց վա՛յ այն եկեղեցիի զաւակին որ կը թերանայ իր պարտականութեանը մէջ, քանզի չուտով պիտի հասկնայ այդպիսին թէ իրեն դէմ

արձակուած է տիւուր վճիռը. «Բայց դուն ու քու հօրդ տունը կը կորսուիք։»

Ուրեմն օ՜ն գործի, ով եկեղեցիի զաւակներ։ Եթէ հարուստ էք՝ ձեր դրամը, եթէ գիտուն էք՝ ձեր խելքը, և եթէ հոգեպարարու կամ պաշտօնեայ էք՝ ձեր ծառայութիւնը բերէք, իսպառ դրէք տակառ եկեղեցիին։

Վարանո՞ւմ։ Հոգեւոր գործի ներկայ մեծ կարօտութեան առջեւ անտարբերութի՞ւն։ Մտիկ ըրէք, ձեզի է, ձեզի, վերէն եկող սրտառուչ կոչը. —Ո՞վ գիտէ, գուցէ դուն ասանկ ատենի մը համար եկեղեցիէ զատ եղար։

Ուրեմն ներկայ ազգու կոչին առջեւ անտարբեր չգտնուինք։ Տանք մարդկութեան այն ծառայութիւնը որ մեզմէ կը սպասուի։ Գործը անկարեւոր չէ. փառաւոր է. թողունք մեր հպարտութիւնը։ Գործը դժուարին ալ չէ. դիւրին է և յաջողութիւնը՝ կարելի. եթէ դժուարութիւններ կան, անշուշտ պիտի հարթուին անոնք, անոր ձեռքով՝ որ ըրած է մեզ ինչ որ ենք։

Ռոտոսթօ Ս. Գ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ ԽՆԱՅԵԼ

Ո՜ւլբըմ Ճ. Բրոմ

(Փենսիլվանիա Համալսարանին մարմնամարզուհիեան ուսուցիչ.)

Մարդոցմէ մեծ մասը խեղճ են ֆիզիքապէս, որովհետեւ չեն գիտեր թէ ի՛նչպէս չահելու և դիզելու են ի հաշիւ իրենց առողջութեան պաշտպանման։ Շատեր անտեսապէս խեղճ կը մնան որովհետեւ կը վատնեն իրենց դրամները, այնպէս որ չատերու առողջութիւնը կը տկարանայ ու կը խանգարուի տգիտութեան, զանցառութեան կամ ապառողջապահիկ կենցաղավարութեան պատճառով։ Հին ասացուածք մը կայ որ կ'ըսէ թէ մեզ սպասող ծերութեան համար դրամ խնայելու ենք, ու այս յանձնարարելի է։ Շիտակ է նաեւ որ մէկը պէտք է իր առողջութիւնը զօրութեան ու կարողութեան այնպիսի ամենաբարձր մէկ կէտին վրայ պահէ որ կարենայ հիւանդութեան ու անսովոր փորձանքներու անձրեւոտ օրերը դիմադրուել. պէտք է առողջութեան ու կորովի պահեստի ուժ մը ունենայ ամբարուած, ինչպէս խնայուած դրամ մը ծերութեան օրերուն գործածելի։ Ինչո՞ւ համար է որ այսչափ չատեր դրամ չահելու եռեւէ կ'ըլլան ի դին իրենց առողջութեան, բոլոր օրը և մինչեւ գիշերը ուշ ատեն աշխատելով. կը ջանան քանի մը տոլար աւելի չահիլ, առանց մտիկ ընելու յոգնութեան ձայնին իրենց միտքն ու մարմինը կը ծանրաբեռնեն, ու այդ կերպով կ'ենթարկուին ջղայնութեան, անքնութեան ու անմարսողութեան։

Սպանիական Հաւատաքննութեան չարչարանքներէն մէկն էր զոհերը քունէ զրկել և այս կերպով կը յաջողէին իրենց զոհը խենդեցնել ու մինչեւ իսկ մեռցնել։ Մեզ առողջ պահելու համար Բնութիւնը իր իշխանութեան տակ կ'առնէ մեզ, քունին կազդուրիչ ազդեցութեան կ'ենթարկէ ու մինչ կը քնանանք, քունը մեր թաքուն ու հիանալի մեքենականութիւնը կը նորոգէ։ Մենք ամէն իրիկուն օրուան գործէն ընկճուած ու վատառակած կը դառնանք, բայց նորէն Բնութիւնը քունի միջոցին ուղեղին իւրաքանչիւր բջիջները կ'առնէ ու կը նորոգէ զանոնք ու վնասակար նիւթերը արտնին խառնուելով՝ թոքերը կը բերուին, ուրկէ կ'արտաչնչուին։ Քունի ատեն սիրտը վայրկեանը տասը զարկ պակաս կը զարնէ ու այդ կերպով կու տայ պէտք եղած հանգիստը, և գիշերուան կազդուրիչ քունէն ետքը մարմինը կը թարմանայ ու կը նորոգուի։

Եթէ հնոցպան մը խարամներն ու մոխիրները չմաքրէ ու միշտ նոր ածուխ դնէ, չէ՞ որ կրակը պիտի մարի. բնականաբար։ Ու ահա ճիշդ այս ըրած կ'ըլլայ մէկը եթէ պէտք եղածին չափ չքնանայ։ Աչխարհիս մէջ ո՞ւր կայ ուրիշ մեքենայ մը որ մարդկային ֆիզիքական դրութեան ինքնանորոգիչ յատկութիւնը ունենայ։ Ուրեմն ո՞րչափ յիմարական պիտի ըլլայ անոր այս յատկութենէն չօգտուիլ։ Եթէ մենք քունէ ու հանգիստէ զրկենք այս մարմինը ու անոր մեքենականութիւնը աւերենք վատահ ըլլանք թէ ժամանակ մը պիտի գայ երբ դրամ, յաջողութիւն և ուրիշ ամէն բան տալու պատրաստ պիտի ըլլանք մի միայն կեանքի ուժ մը վերստանալու համար, բայց չատ ուշի մնացած պիտի ըլլանք։

Առողջապահութեան մասին գրողներէ չատեր իրենց յօդուածները մատչելի չեն կրնար ընել անոնց որոնց համար կը գրեն մասնաւորապէս։ Այդ յօդուածները չատ անգամ չատ մասնագիտական են, կամ ընթերցող հասարակութեան մէջ առողջապահական կանոններու մասին աւելի գիտակցութիւն կ'ենթադրեն, ինչ որ յաճախ չկայ դժբախտաբար։ Ըսածս բացատրեմ. վերջերս հանրակարգի մը մէջ կը ճամբորդէի ու երկու մարդոց միջեւ հետեւեալ խօսակցութիւնը լսեցի. «Ննջասենեակին պատուհանները բաց ձգելու այս գաղափարը բժիշկներու կողմէ հնարք մըն է ժողովուրդը հիւանդ ընելու համար,» ըսաւ մէկը։ «Այո,» պատասխանեց ընկերը

«մաքուր օդի այդ խենդ առաջարկութիւնը մենք երբեք լսած չէինք մեր տղայութեան տարին. բժիշկները գիտեն թէ քնացող մարդու օդի հոսանքի մէջ գտնուիլը ցրտառութեան ու թոքատապի աղուոր միջոց մըն է։» «Այո,» ըսաւ միւսը իր խօքը չեչտելով, «բժիշկները դիտեն իրենց արհեստին զարկ տալու կերպը։»

Այդ խօսակցողներուն սանկ չնայիլ չկրցայ։ Անոնց երկուքն ալ իրենց գաղափարին մարդն էին իսկապէս, որովհետեւ իրենց առողջապահութեան մասին ունեցած գաղափարը իրենց դէմքերէն կարդալ դժուար չէր։ Այդ խօսակցութիւնը լսած չէի կրնար հաւատալ թէ այս դարուս մէջ առողջապահական օրէնքներու մասին այդչափ տգէտ մարդիկ կրնային գտնուիլ։ Այս դէպքը չափազանց կրնայ երեւալ, բայց նորէն յայտնի է թէ այս նիւթին վրայ գրողներէ ոմանք չատ տեսական եղած են, հետեւաբար ես պիտի վիճաքէի իրողութիւնները այնպիսի ձեւով մը յայտնել որ մինչեւ իսկ ամէնէն անվարժ մէկը օգտուէր։ Այս թելադրութիւնները վերջին տասնըհինգ տարիներու ընթացքին իբրեւ Ե. Ք. Ընկ.եան ու գոլէճի մարմնամարզի ուսուցիչ իմ անձնական փորձառութեանս արդիւնքներն են։

Առողջապահական կարեւոր օրէնքներէն մէկն է մկանական գործունէութիւնը. իւրաքանչիւր էրիկմարդ ու կին ամէն օր քիչ մը մարմնամարզ ընել աշխատելու է։ Խանութի կամ գործարանի մէջ զբաղող մարդը՝ որովհետեւ իր գործին մէջ քանի մը մկանները կը գործածէ՝ կը կարծէ թէ ուրիշ մարմնամարզի պէտք չունի։ Շատ մը արհեստներ միայն մէկ ձեռքի գործածութիւնը կ'ուզեն, որուն արդիւնքը կ'ըլլայ կուրծքի վանդակին նեղնալը ու պէտք եղած չափով շնչառութիւն չընդլայնը։ Արհեստ մը ի՛նչ տեսակ ալ ըլլայ՝ գործ է, մինչդեռ մարմնամարզը պէտք է յարմար տեղը ըլլայ որ օգտակար արդիւնք տայ։ Մարմնամարզէ օգուտ քաղելու համար միտքը զբաղումի հոգերէն ազատ թողուլ պէտք է։

Մարդ մը կ'ըսէր, «Մեր նախահայրերը ոչ մարմնամարզի, ոչ ալ մարմնակրթանքի մասին բան մը չէին գիտեր։ Այն բանը որ անոնց աղէկ էր՝ մեզի համար ալ աղէկ է։»

Մեր նախահայրերը մարմնամարզ չէին ըներ որովհետեւ անոր պէտք չունէին։ Անոնք իրենց ժամանակը տնտառներ կտրելով ու հող մշակելով կ'անցնէին։ Մինչեւ որ մարդիկ քաղաքներու մէջ չհամախմբուեցան մարմնամարզի պէտք չզգացին։ Հարիւր տարի առաջ Ամերիկայի բնակչութեան հազիւ 2 առ հարիւրը քաղաքներու մէջ կը բնակէին, մինչդեռ այսօր հազիւ 40 առ հարիւրը գիւղական են։ Մարմնամարզարանը արուեստական հաստատութիւն մըն է, բայց անոր պէտքը այնչափ ստիպողական է որ ան յառաջ եկաւ իբր հակազդեցութիւն խանութի, գպրոցի, պաշտօնատունի չլսուիչ ազդեցութեան։

Գործի մարդը, որ մտաւորապէս յոգնած է, երբ մարմնամարզի մասին խօսուի՝ յաճախ սա կերպով կը պատասխանէ, «Մարմնամարզարանը և մարմնակրթանքի յատուկ վայրեր երիտասարդներու չատ յարմար են, բայց ես ալ բաւական ծերացած եմ և ճկունութիւնս կորսնցուցած։ Կը հաւնիմ թէ մարմնամարզի ես ալ պէտք ունիմ աւելի քան իմ զաւակներս, ու ամէն առտու պիտի ընէի ալ եթէ գիտնայի թէ ո՛րչափ և ի՛նչ կերպով ընելու եմ։» Ահա այս տեսակ մարդոց համար կը գրեմ այս յօդուածը։

Մարմնակրթանքի քանի մը ձեւեր կան որոնք հիմնական են, ինչպէսներ եղանակաւորումներ ու բազադրութիւններ են։ Այս քանի մը հատը իւրաքանչիւր կենսական գործարանի ուժը աւելցնելու և ամէն մէկ գործողութիւն կենսական ընելու բաւական են, և օրը քառորդ ժամ տալով կարելի է զանոնք գործադրել։ Միշտ միտքի մէջ ունենալ պէտք ենք թէ օրական քանի մը վայրկեանը չաթթը երկու անգամ մէյմէկ ժամէ աւելի աղէկ է։ Ոմանք կը մտածեն թէ խաղի կամ զբօսանքի տըրուած յատմիջօրէ մը բաւական է։ Այս սխալ է։ կանոնաւորապէս ամէն օր մարմնամարզ ընել մեր կեանքին այնչափ կարեւոր մէկ մասն է որչափ ուտելն ու քնանալը, և օրական 15–20 վայրկեան մարմնամարզ մը, ինչպէս հոս բացատրուած է, հանդիսաւ յատկացուած յատմիջօրէի հետ, նպատակայարմար կրնայ ըլլալ։

(Շարունակելի)

ՓԻԼԻՊԵԱՆ ԿՂԶԻՆԵՐՈՒ ԲԱՐԳԱՒԱՃՈՒՄԸ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ

(Շնչակոչ «Թէհ Ռանըինդը» ընդլէն)

«Հնդիկներու և ուրիշ հպատակ ժողովուրդներու բարեկամներու համաժողովը,» որ ամէն աշնան Լէյք Մոհոնքի մէջ, (Նիւ Եորք) կը գումարուի, վերջերս նորէն նիստեր ունեցաւ, որոնց ներկայ գտնուեցան ծանօթ անձնաւորութիւններ։ Այս տարուան ժողովին նախագահն էր Միաց. Նահանգներու փոխ-նախագահ Վ. Ճէյմս Ս. Շըրմէն, որ բացման ուղերձին մէջ մասնաւորապէս դրուատեց ինչ որ բրած էին Միաց. Նահանգները Փիլիպեան կղզեխումբին, անոնց գրաւման երկո-

տասնամեայ չրջանին մէջ։ Ան կը հաւատայ թէ կղզիներուն ժողովուրդին աճումն ու բարգաւաճումը, եթէ կրնայ լիուլի գնահատուիլ, կ'արգասրացնէ մինչեւ իսկ ամէնէն ուշի քննադատողները առջեւ Ամերիկայի տասնեակ մը տարիներ առաջուան նոր ձեռնարկը՝ գաղթային պատասխանատուութիւններ տանձնելու մասին։

Ամերիկեան իշխանութեան տակ Փիլիպեան կղզեցիները արագ զարգացում կ'ունենան կրթական տեսակէտով։ Հանրային վարժարաններու մէջ կէս միլիոն տղաք կան, որոնց 20 առ հարիւրը գործնական ձեռարուեստներ կը սորվին։ Շինուած և մօտերս լմնցնալիք երկաթուղիները 1,000 մղոն տարածութիւն մը վաճառականական արագ հաղորդակցութեան մէջ պիտի դնեն։ Ելեւմտական կացութիւնը այնչափ ազկ կը կառավարուի որ կղզիներուն կառավարութիւնը հասոյթներով կըրնայ բաւականանալ, առանց ժողովրդին վրայ ծանր տուրքեր դնել սպիտուելու։

Այս յայտարարութիւնները ուշի բացատրութեան ուղերձով մը, զոր խօսեցաւ Տր. Վ. Կ. Հայզըր, Փիլիպեան կղզեխումբին առողջապահական տեսուչը։ Ան յայտարարեց թէ երբ Ամերիկացիները կղզեխումբը գրաւեցին՝ հոն մահերու թիւը ծնունդներու թիւին հաւասար էր, և կղզիներու բնակչութեան աճումը կայուն վիճակ մը ունէր։ Մինակ Մանիլայի տարեկան դէպքերը 40 000 էին, որոնց 6,000ը Մանիլայի մէջ էր։ Անցեալ տարի երբ սանիպոզական պատուաստը ընդհանրացաւ Մանիլայի բոլոր ժողովուրդին մէջ, այդ 200,000 բնակիչ ունեցող քաղաքին մէջ ծաղկախաւի միակ դէպք մը իսկ տեղի չունեցաւ։ Մանիլա նաեւ ըմպելի մաքուր ջուրով օժտուեցաւ։ Բոլոր հանրային վարժարանները հիմա առողջապահական հրահանգներ ալ կու տան։ 4,000ի չափ Փիլիպեան կղզեցի բորոտներէն դրեթէ երեք քառորդը մասնաւոր տեղ մը կղզիացուած են։ Պէրպէրէ կոչուած հիւանդութիւնը բոլորովին անհետացած է։

ԱՓ ՄԸ ԿԱԽ

Վէր. Հէնրի Վան Տայք

Դեռատիի մը վրայ ափ մը կաւ կար, առվորական կոչտ ու ծանր տեսակէ, բայց ան իր արժէքին մասին բարձր մտածումներ ունէր, ինչպէս նաեւ հիանալի երազներ այն մեծ դիրքին համար, զոր պիտի բռնէր աչխարհի մէջ՝ երբ իր յատկութիւններուն գնահատուելու առիթը գար։

Վերը դեռատիին վրայ, գարնան արեւին մէջ, ծառերը կը փսփսային իրարու այն փառքին համար, որ պիտի հագուեցնէր զանոնք, երբ նուրբ կոկոններ ու տերեւներ սկսէին ցցուիլ և անոնց դեղեցիկ ու յստակ գոյները պճնազարդէին անտառը, իբր թէ հազարաւոր սուտակներու և զմրուխտներու փոչիներ փափուկ ամպերու ձեւով կախուած ըլլային երկրի վրայ։

Ծաղիկները գեղեցկութեան խնդութեամբ հիացած, երբ ղեփիւռը կը գգուէր զանոնք իրենց գլուխները իրարու առջեւ կը խոնարհեցնէին և կ'ըսէին «Քոյրեր, ո՛րչափ սիրուն էք։ Դուք էք որ օրուան պայծառութիւնն կու տաք։»

Դեռը իր նոր ուժով ուրախ և բոլոր ջուրեր միացումէն զոհ՝ իր ափերուն կ'երգեր երաժչտական ձայնով մը, և կը պատմէր իր առնակապերէն ազատուիլը, ձիւնապատկ լեռներէ արագ խուժումը, և այն մեծ գործը որուն կը փութար—չատ մը ջաղացներու անիւները դարձընել ու նաւեր տանիլ դէպ ի ծով։

Կաւը իր տեղը հանդարտօրէն սպասելով իր բարձր յոյսերով ինքզինքը կը մխիթարէր. «Իմ ալ ժամանակս պիտի գայ,» կ'ըսէր ան, «ես միչտ ծածկուած մնալու համար ստեղծուած չեմ։ Ես ալ փառք, դեղեցկութիւն և պատիւ պիտի վայելեմ պատեհ ժամանակին։»

Օր մը կաւը ձգեց որ ղինքը տանին այն տեղէն, ուր այնչափ երկար տանեն սպասած էր։ Երկաթի տափակ չեղր մը անցաւ անոր տակէն ու զայն կեցած տեղէն վերցուց և կաւի ուրիչ կոչտերու հետ սայլի մը մէջ ձգեց, որ զայն տարաւ հեռու տեղ մը, քաքարուտ ճամբաներու վրայէն։ Բայց կաւը ոչ կը վախնար ոչ ալ յուսահատած էր, որովհետեւ ինքնիրեն կ'ըսէր, «Այս պէտք է որ ըլլայ, փառքի ճամբան միչտ դերբուկ է։ Հիմա աչխարհի մէջ մեծ դեր մը կատարելու ճամբուս վրայ եմ։»

Բայց այդ դժուար ճամբորդութիւնը բան մը չէր բաղդատելով այն փորձանքներուն և տառապանքներուն հետ, որոնք անոր յաջորդեցին։ Կաւը դրուեցաւ կուրի մը մէջ, ուր խառնուեցաւ, կոխկրտուեցաւ և ծեծուեցաւ։ Այս գործողութիւնը դրեթէ անտանելի կ'երեւար։ Բայց մխիթարութիւն մը կար սա մտածումին մէջ թէ այս բոլոր տառապանքներէն անպատճառ գեղեցիկ ու աղնիւ բան մը յառաջ պիտի գար վերջապէս։ Կաւը վստահ էր որ եթէ պէտք եղածին չափ սպասէր իրեն համար մեծ ու հիանալի վարձատրութիւն մը պիտի գար։

Յետոյ դրուեցաւ արագաբար դարձող անիւի մը վրայ ու այնչափ չուտ կը դառնար որ հազար կտոր պիտի ըլլար կը կարծուէր։ Զարմանալի ուժ

մը կը ճնշէր անոր վրայ ու կը ձեւէր զայն, մինչ ան կը չարունակէր դանդաղ և այս բոլոր նեղութիւններուն ու ճնշումներուն տակ կաւը կը դարթէր նոր ձեւ մը կ'առնէր։

Ցետոյ անձանօթ ձեռք մը զայն փուռի մը մէջ դրաւ ու անոր չուրջը կրակ վառուեցաւ, զօրաւոր ու թափանցիկ կրակ մը. այս անբաղդատելի կերպով տաք էր քան այն ջերմութիւնը, զոր կը տեսնէր ամառ առեն դետափին վրայ։ Բայց այս բոլորին մէջ կաւը ինքզինքը ամուր կը բռնէր ու կը տանէր այս փորձութիւնները մի միայն մեծ ապագայի մը ակնկալութեամբ։ «Անպատճառ,» կը խորհէր ան, «չատ հիանալի բան մը պիտի պատրաստուի ինձմէ, որովհետեւ այսչափ աշխատութիւն կը թափուի իմ վրաս։ Թերեւս դիս իրրեւ զարդ կը պատրաստեն տաճարի մը, կամ իրրեւ թանկագին անօթ մը կամ թաղար մը թագաւորական սեղանի մը համար։»

Վերջապէս փուռի մէջ եփելու գործողութիւնն ալ վերջացաւ։ Կաւը փուռէն հանուեցաւ և տախտակի մը վրայ դրուեցաւ զով օդին մէջ, կապոյտ երկինքի մը տակ։ Փորձութիւնները անցած էին ու վարձատրութիւնը մօտ էր։

Այդ տախտակին մօտ չուրի լճակ մը կար, որ ոչ չատ խորունկ էր, ոչ ալ չատ յստակ, բայց չատ հանդարտ ըլլալուն կրնար ճշդութեամբ անդրադարձնել իր վրայ ինկած ամէն պատկեր։ Կաւը երբ անկէ կը վերցուէր առաջին անգամ տեսաւ իր պատկերը, իր առած նոր ձեւը, որ իր քաշած բոլոր տառապանքներուն վարձատրութիւնը և յաւերժն պսակումն էր—հասարակ թաղար մը, ուղղաձիգ ձեւով, կարմրագոյն ու քիչ մը տգեղ։ Այն առեն զգայ թէ ինք թագաւորական տունի մը կամ գեղարուեստական պալատի մը համար պատրաստուած չէր, որովհետեւ առանց փառքի, գեղեցկութեան և առանց պատիւի չինուած էր։ Եւ սկսաւ անձանօթ չինողին դէմ դանդատիլ ըսելով, «Ձիս ի՞նչու ասանկ չինեցիր։»

Ան բաւական օրեր անցուց այդ դժգոհ վիճակով։ Ցետոյ անոր մէջ հող լեցուցին, դրին նաեւ ուրիշ բան մը—թէեւ ինք չէր գիտեր թէ ի՛նչ էր ան—բայց կոչտ, սեւագոյն, անկենդան բան մը հողին մէջտեղը թաղեցին ու վրան հողով գոցեցին։ Կաւը այս նոր անպատուութեան դէմ ըմբոստացաւ։ «Այս ինձի պատահած բոլոր բաներուն ամէնէն դէշն է. հողով ու աղբով լեցուի՛լ. չիտակը մեծ ձախողանք մըն է այս ինձի համար։

Բայց անկէ անմիջապէս ետքը ջերոցի մը մէջ դրուեցաւ, ուր արեւին տաքուկ ճառագայթները ինկան անոր վրայ, ու միչտ ջուր կը թափուէր անոր մէջ ու օրէ օր փոփոխութիւն մը կ'ըլլար անոր մէջ, բան մը կը չարժէր անոր մէջ—նոր յոյս մը։ Բայց ան դեռ տգէտ էր այդ մասին և չէր գիտեր թէ ի՛նչ կը նշանակէր այդ նոր յոյսը։

Օր մը կաւը նորէն վերցուեցին իր գանուած տեղէն ու մեծ եկեղեցի մը տարին։ Վերջապէս անոր երազները իրականանալ սկսած էին։ Ան խաղալու դեղեցիկ դեր մը ունէր այս աչխարհիս մէջ։ Անոր վրայ փառաւոր երաժչտութիւն մը կը թափուէր։ Ծաղիկներով չրջապատուած էր։ Բայց ան դեռ չէր կրնար հասկնալ։ Այնպէս որ քովը գըտնուող ու իրեն նման թաղարի մը հարցուց փսփսալով, «Ձիս ինչո՞ւ հոս դրին, ի՞նչուհամար բոլոր մարդիկ դէպ ի մեր կողմը կը նային։» Միւս անօթը պատասխանեց, «Չե՞ս գիտեր. չուչաններու արքայական գաւազան մը կը կրես վրադ. անոնց չափրակները ձիւնի պէս ճերմակ են, և անոնց սիրտը զուտ ոսկիի պէս է։ Մարդիկը դէպ ի մեր կողմը կը նային որովհետեւ այդ ծաղիկը աչխարհիս ամէնէն հիանալի ծաղիկն է, եւ անոր արմատը քու սիրտիդ մէջն է։»

Ահա այն առեն կաւը գոհ զգաց ինքզինքը, և լուութեամբ չնորհակալ եղաւ իր չինողէն, որովհետեւ ինք թէեւ հողէ անօթ մըն էր, բայց այդպիսի մեծ գանձ մը ունէր իր մէջ։

ՅՈԳՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

ԱՌԱՆՑ ԳՈՐԾԻ

Երիտասարդ Գերմանացի ազնուական մը համալսարանական բարձր ուսում առնելէն և ընդարձակ ուղեւորութիւններ ընելէն ետքը՝ Գերմանիա վերադարձաւ իր մեծածաւալ կալուածներուն արդիւնքը վայելելու հանդիստ և առանց գործի։ Սակայն անգործութիւնը չատ ձանձրալի դտաւ և չուտով կեանքը անտանելի եղաւ իրեն, այնպէս որ իր մէկ բարեկամին իմացուց թէ որոչած է հետեւեալ օրը իսկ անձնասպանութեամբ վերջ տալ իր տաղտկալի կեանքին։ Իր բարեկամը, որ ճարտարարուեստի գործարան մը ունէր, չջանաց տարհամոզել զինք, միայն թէ իրրեւ վերջին չնորհք մը խնդրեց իրմէ որ անձնասպանութեան դիմելէ առաջ այցելէ իր գործատեղին և դիտէ իր գործաւորներուն չինած մէկ չատ հետաքրքրաշարժ գործը։ Ազնուականը եկաւ. գործարանատիրոջ մէկ նչանին վրայ քանի մը ուժեղ գործաւորներ անմիջապէս բռնեցին ազնուականը և գործաւորի

չապիկ ու տարատ հագցնելով անոր՝ բռնադատեցին զինք որ իրենց հետ միասին ծանր գործէ։ Այսպէս ժամերով աշխատելէն ետքը՝ երբ գործատէրները նստան հանգչելու և քիչ մը հաց ուտելու, աղնուականը այնչափ յոգնած ու անօթի էր որ մեծապէս ուրախ էր նստելու և անոնց հետ միասին սեւ հաց, երշիկէ և գարեջուրէ բաղկացեալ ճաշը ուտելու։ Ո՛րչափ համեղ էր ճաշը և ո՛րչափ փափաքելի իր հանգչիլը։

«Բարեկամ,» ըսաւ անոր գործատէրին մէկը որ լսած էր անոր անձնասպան ըլլալու մտադրութիւնը, «քու առջեւդ կեցողը հինգ զաւակներու հայր մըն է։ Համաճարակի մը միջոցին զաւակներուս երեքը մեռան, ու ես գրեթէ խենդեցայ՝ ուզեցի անոնց հետեւիլ։ Բայց պէտք էր որ գործէի միւս-ներուն համար որոնք ինծի համար կեանքէն աւելի թանկագին են։ Եւ այժմ անոնց համար գործելը կեանքը մեծապէս անուշցուցած է ինծի։» Աղնուականը իր դասը առած էր, և չնորհակալ եղաւ իր բարեկամէն՝ իրեն այսչափ վարպետ խազ մը խաղացած ըլլալուն համար, և անկէ ետքը սկսաւ խիստ երջանիկ և օգտակար նոր կեանք մը։

«Անգործ ուղեղը Սատանային դարբնոցն է։» կ'ըսէ Անգլ. առածը։ Անգործութիւնը ոչ միայն բարի և օգտակար արդիւնք մը յառաջ չի բերեր, այլ միշտ և անվրէպ չարիքի ծնունդ տուող է։ Ծուլութիւնը, ժամավաճառութիւնը ոչ միայն կատարեալ թշուառութեան կ'առաջնորդեն, այլ նաեւ ոճիրներու սկզբնապատճառն են յաճախ։ Ամերիկայի մէջ երբ դատարկապորտները և ոճրագործները կը ձերբակալեն, սովորաբար կը հարցընեն անոնց թէ ի՛նչ արհեստ ունին։ ստուար մեծամասնութեան տուած պատասխանն է, «Արհեստ չունիմ։» Ամէն երկրի մէջ բանտերը լեցնող հզօր-նագործներուն մեծ մասը, ուրեմն, կեանքի որոշ ծրագիր մը, զբաղում մը, արհեստ մը չունեցողներն են։

Քիչ բան կայ կեանքը ապերջանիկ, անտանելի, նոյն իսկ վտանգաւոր ընող որչափ ծուլութիւնը։ աչխարհի վրայ ծուլութեան չափ մեծ քիչ չարիք կայ որմէ մարդկութիւնը կը տառապի։ Իրաւամբ «Ծուլութիւնը ողջ մարդուն գերեզմանն է։» կար ժամանակ մը որ Անգլիացիք ծուլութիւնը, մանաւորապէս մուրացկանութիւնը, կը պատժէին, երբեմն նոյն իսկ մահուամբ։ Առաջին անգամ այս յանցանքով բռնուողը կը գանակոծէին, երկրորդ անգամին՝ ականջին վերի մասը կը կտրէին, երրորդ անգամին՝ կը բանտարկէին, իսկ եթէ մէկը իբրեւ թափառաչրջիկ, ժամավաճառ ու ծոյլ ամբաստանուէր ու յանցաւոր գտնուէր, օրէնքը սա էր։ «Դատապարտուելու է չարչարանքի ու մահուան՝ իբրեւ չարագործ մը և հասարակութեան թշնամի մը։» Անշուշտ այս հին սովորութիւնը և մեթոտը այժմ Անգլիոյ մէջ գոյութիւն չունի, բայց կը յուսենք թէ ժամանակին ի՛նչ էր սիրող ոգին որ ապահովաբար գաղտնիքներէն մէկն էր Անգլիոյ մեծութեան։

Հին Աթէնքի մէջ ալ ծուլութիւնը իբրեւ ոճիր կը պատժուէր։ Աթէնքի քաղաքացիները ոչ միայն կը բռնադատուէին գործելու, այլ իրենց բնական ձիրքերէն ամենամեծ արդիւնքը արտադրելու։ Ոչ միայն ամէն Աթէնացի իրեն համար որոշ արհեստ մը կամ գործ մը ընտրելու էր, այլ Արիսպագոսի առանը կը քննէր ու կը ստուգէր թէ ամէն ոք ի՛նչ եկամուտ ու ծախք կ'ունենայ և իր աչխատասիրութեան արդիւնքը և խնայողութիւնը ո՛րչափ կ'ըլլայ։ Թէեւ Աթէնքի սիպար հասարակապետութեան օրերը անցած են, նոյն ոգին կը տիրապետէ քաղաքակիրթ մարդկութեան մէջ որ կը պահանջէ ամէն անհատէ իր աչխատասիրութեամբ իր լաւագոյնը ընել։ Ծուլութիւնը հասարակաց դատողութեան առջեւ նոյնչափ դատապարտելի է այսօր, որչափ էր քսանըհինգ դար առաջ։

—Ընտանիքիս համար հաց չեմ կրնար գտնել կը գանգատէր անգամ մը ծոյլին մէկը։

—Ես ալ չեմ կրնար գտնել, պէտք է որ գործելով ճարեմ, պատասխանեց հուժկու գործատէր մը։

Օ. Ս. Մարտըն լաւ ըսած է. «Զկայ մէկ բան մը որ այնչափ չուտով նաւարեկէ երիտասարդ մը և բոլորովին կործանէ անոր ապագայ յոյսերը քան ծոյլ ու դանդաղ ըլլալու համբաւը։ ժամավաճառը, ան որ միշտ կը տնտնայ առանց ոեւէ բան մը գլուխ հանելու, ծոյլէն ալ դէշ է։ ժամավաճառը կատարելապէս ոչնչութիւն մըն է։ եթէ երիտասարդ մը երբեք բան մը պիտի ըլլայ, իր յաջողութիւնը մեծ մասամբ իր համբաւէն կախեալ է—թէ ուրիշներ ի՛նչ կը խորհին իր մասին։ Ոչ ոք կ'ուզէ օգնել կամ գովեստ տալ անոր որ ժամավաճառ ու ծոյլ է։ Երիտասարդ մը պէտք է ըլլայ փութաջան, կորովի, հաստատամիտ, լուրջ և անկեղծ՝ եթէ կ'ուզէ ուրիշներու օգնութիւնը վայելել, և առանց սորա՝ յաջողութիւնը անկարելի է։

Անգամ մը Սփըրճըն ուրիշ ծերունի քարոզիչի մը կը պատմէր թշուառ մարդու մը վրայ։

—Նախ որ սոսկալի ծոյլ է, սկսաւ Սփըրճըն։

—Կը բաւէ, կը բաւէ, կոչեց ծերունի երէցը, ամէն տեսակ մեղք կը գտնուի ատ մէկուն մէջ։

Շատ դրամ ժառանգելը, չատ երկիրներ պտըտելը, չատ դպրոցներու ընթացքը աւարտելը, չատ տարիներ ապրիլը չէ կեանքը, այլ որոշ նպատակի մը, օգտակարութեան մը համար եղած գործունէութիւնն է կեանքը։ Ան որ գործէ կը փախչի, այլապէս որչափ ալ փայլուն կեանք մը ունենայ, անկարելի է որ յաջող նկատուի։

Պատանեկութեանս տարին Թուրքիոյ Ա. . . . Գոլէճին մէջ հանդիպեցայ փայլուն ապագայ խոստացող երիտասարդի մը որ քանի մը տարի գոլէճի ընթացքին հետեւելէ ետքը Մ. . . . քաղաքը գնաց աստուածաբանութիւն ուսանելու։ Նոյն հաստատութեան մէջ պատուաւոր ընթացք մը աւարտելէն ետքը՝ քանի մը տարի քարոզչութիւն ըրաւ Բողոքական եկեղեցիի մը մէջ։ Օր մը, սակայն, այդ պաշտօնէն հրաժարելով Ամերկա անցաւ ուր Նիւ Եորքի մէջ Պ. Մինասեանի դիմաց իրեն օգնելու որպէս զի ուսման հետեւի։ Ցիչեալ Հայուն օգնութեամբ երիտասարդը մտաւ բժշկական վարժարան մը և քանի մը տարիէն անոր ալ ընթացքը աւարտեց և բժիշկի վկայական ստացաւ։ Այսպէս գոլէճական, աստուածաբանական ու բժշկական ինամեալ կրթութենէ մը ետքը բնականաբար կ'ակընկալուէր որ այս Հայ երիտասարդը օգտակար գործունէութիւն մը, փայլուն կեանք մը պիտի ունենայ։ Բայց այդպէս չեղաւ։

Ասկէ իբր 14 տարի առաջ Շիքագոյի մէջ հանդիպեցայ իրեն. լրագիր կը ցրուէր։ Ամէն առտու կանուխ, ժամը 3-4ին տպարան կ'երթար և լրագիրները ուսէն կախուած տոպրակի մը մէջ լեցնելով, որոշ յաճախորդներու դուռներուն առջեւը կը նետէր, որպէս զի մարդիկ առտուն արթննալով իրենց առաւօտեան թերթերը պատրաստ գտնեն։ Ամերիկայի մէջ սովորաբար դպրոցական կամ խեղճ գործաւորներու տղաք կ'ընեն այս գործը։ Ու մեր համալսարանական-աստուածաբան-բժշկական ուսումնաւարտը օրը 2-3 ժամ գործելով ամսական 20-25 տալէր կը չահէր և կեանքին մնացած մասը իր ձեղնայարկի սենեակը կ'անցնէր անգործ և անշարժ։ Որչափ որ կրցի ստուգել, մինչեւ այժմ ալ նոյն գործը կ'ընէ և նոյն տեղը կը բնակի։ —Տոգթոր, ըսի իրեն օր մը, ինչպէս, գո՞հ ես այս կեանքէն։ —Այս ինծի համար «այտիըլ» կեանք է, պատասխանեց։

Ահա երիտասարդ մը որուն համար ոչ մտաւոր կարողութիւնը, ոչ ուսումը, ոչ պատեհութիւնը, ոչ ալ արդարև դրամն էր որ կը պակսէր, այլ միայն կեանքի որոշ ըմբռնողութիւնը, գործելու ներքին մղումը։ Առանց գործի ապրիլ, ահա «այտիըլ»ը այս դասակարգէ անձերու, որոնց մեծագոյն մէկ պակասն է անշուշտ վեհանձնութեան զգացումը։

Ծուլութիւնը սոսկալի է. կրնաս վատահիլ ոեւէ մէկուն, բայց չես կրնար վստահիլ ի բնէ ծոյլին։ Շատ ճշմարիտ է ան խօսքը թէ ան որ աշխատութեամբ կը պտըտի ձեռքը իր գրպանը խոթած, մինչ ուրիշներ կը գործեն, ապահովարար չուտով պիտի վարժուի ձեռքը ուրիշներուն գրպանը խոթել։

Ամէնէն թշուառը նաեւ ամէնէն վտանգաւորը ան անձն է որ չգիտեր ի՛նչպէս անցնէ իր ժամանակը։ Իրենց պարապոյ ժամերը անցնելու եղանակը չատ մը երիտասարդներու նկարագիրը ստուգելու ապահով փորձաքարն է։ Վասն զի երիտասարդի մը ինչպիսի անձ մըլլալը ստուգելու ամէնէն ապահով ճամբան յաճախ անոր պարապոյ ժամերը անցնելու կերպը հասկնալն է։ Երբ մէկը ինքզինք զարգացնելու, աշխարհի իրերուն վրայ ինքզինք տեղեակ պահելու, օգտակար ձեռնարկներու և ընկերութիւններու մասնակցելու յատկացուած իր պարապոյ ժամերը միշտ և հանապազ անցնէ գնդամուղի, նարտի, ճատրակի կամ թուղթի սեղաններուն առջեւ, ոչ ոք բարձր գաղափար մը կը կազմէ անոր վրայ. վասն զի ան իր այլապէս թանկագին ժամանակը լոկ ունայն տեղ սպանելու հետամուտ կ'ըլլայ։ Երբեմն զբօսանքը հաճելի և օգտակար է. բայց մոլի ժամավաճառութիւնը երբեք արդարանալի չի կրնար ըլլալ և նուաստ նկարագրի մը ապահով նշանն է յաճախ։

Անգամ մը կին մը կը գրէր իր էրկանը.—

«Սիրելի ամուսինս. — Զգիտնալով թէ ուրիշ ի՛նչ ընելու եմ, պիտի գրեմ քեզի։ Զգիտնալով թէ ի՛նչ գրելու եմ, նամակս պիտի փակեմ։ Կեանքէն ձանձնացած ամուսինդ՝ կոմսուհի X »։

Ծոյլը հետզհետէ կը կորանցնէ ամէն բարոյական ամէն լաւ յատկութիւն։ Աչխատասիրութեան դոհացուցիչ ոգւոյն բացակայութիւնը մարդուս հակումները միշտ դէպ ի չարը կ'առաջնորդէ։ Լաւ քննէ և պիտի տեսնես թէ ծոյլերն են բամբասողները, քսուները, ամէն բարի ձեռնարկ քննադատողները և քանդելու ջանացողները, մատնիչները, դաւաճանները և ամէն մոլութեան ստրուկները։

ԴՈՐԾ, ահա դեղմափը։ Անգամ մը Անգլիացի ճան Ռոքին փիլիսոփային կը պատմէին թէ այսինչ անձը չատ հանճարեղ է։ «Կը գործէ՞» հարցուց Ռոքին։

Ինչպէս անհատին, նոյնպէս ազգին փրկութիւնը գործն է։ Երբ մէկը կը գործէ և մեթոտով,

խելքով ու որոշ ուղղութեամբ կը գործէ, անկէ վտանգ չկայ։ Անգործութիւնը ոչ միայն գործի չգոյութիւն է, այլ բացասական գործունէութիւն է, քանդումէ։

Թուրքիոյ մեծագոյն անէծքը ապահովաբար ժողովուրդին առանց գործի, ծոյլ ըլլալն է։ Եթէ Ամերիկա գալով երկրին ընդհանուր սովորութեան մարակին տակ գործելու ստիպուող Հայը իր հայրենիքին մէջ ալ այսչափ աչխատասէր ըլլար, ապահովաբար Հայուն վիճակը իր բնագաւառին մէջ այժմէն բոլորովին տարբեր պիտի ըլլար։ Աչխարհի ամէնէն բերրի հողը, ամէնէն առատ հանքերը և ամէնէն առողջարար կլիման զանուած տեղը մարդիկ աչխարհի ամէնէն թչուառ ու հղկելի կեանքը կ'ապրին։ Ցայտնի է թէ ասոր մէկ մեծ պատճառը տիրող կառավարութեան ապիկարութիւնը և անհետաքրքրութիւնն է, բայց հաւասարապէս անուանելի է թէ մեծագոյն պատճառը բուն ժողովուրդին ծուլութիւնն է։

Ով Հայ, թօթափէ վրայէդ առանց դործի ապրելու գաղափարը և դործի լծուէ. քու փրկութիւնդ ատ է։

Ծրէզնօ

Ա. Կ. ՍԷՒԷՄԵԱՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՕԳՈՒՏԸ

«Միութիւնը զօրութիւն է» խօսքը այնքան չատ կրկնուած է մեր անմիաբանութիւններուն առիթով, որ իրրեւ ժողովուրդ կարծես այն համոզումին եկած ենք թէ՝ կուսակցութիւններու կամ խմբակցութիւններու գոյութիւնը օգտակար վտանգ մըն է մեր գլուխին վերեւ։ Ու կարգ մը բռնապետական անձեր ալ չհաւատալով կ'ուզեն ժողովրդային այս սխալ կարծիքը և մարդու մը դէմ երբ ա՛լ ուրիշ ըսելիք մը չունին՝ «կուսակցական է» կը գոչեն և դատերնին կը վաստկին ալ յաճախ։ Աւոնք հաւանաբար սորվեցան այդ դասը Ռուսական իշխանութիւններէն, քանի որ չենք կրնար հաւատալ թէ անոնք մերիններէն սորված ըլլան։

Այսպէս կամ այնպէս սակայն իրողութիւնը մէջտեղն է. օրուան անիմաստ զէնքը «կուսակցական է» ըսելն է. թէեւ ճիշդ յայտնի ալ չըլլայ այդ խօսքին իմաստը, կը բաւէ սակայն որ հատու զէնք մըն է այն և դործածողը կը չահի անով. ի՞նչ փոյթ իրերու խորը, խօսքին ճշմարտութիւնը կամ նշանակութիւնը փնտռելու աչխատիլ։ Պաշտօնական կամ անպաշտօն մարմիններ վերջերս աղէկ սորվեցան իրենց օձիքը ազատել՝ այդ բացատրութեամբ։

Կը կարծեմ սակայն թէ ամէն ոք որ որոշ գաղափարներ կամ յստակ սկզբունքներ ունի իրեն համար և իր չուրջ կը գտնէ կամ կը ժողվէ իրեն գաղափարակիցներ կամ հաւատացողներ՝ արդէն իսկ եղած կ'ըլլայ ընկերակցութիւն մը, խմբակի մը կամ եթէ բառէն չեք սոսկար՝ կուսակցութեան մը մէկ անդամը։ Եւ կարելի չէ հասկնալ թէ այսպիսի դրդապատճառներէ իրարու քով եկող խումբ մը մարդիկ ինչո՞վ դատապարտելի կրնան ըլլալ։ Ասիկա իրենց իրաւունքն է և աչխարհ առաջ կ'երթայ այդպէսով, գաղափարակից անհատներու հաւաքական ուժովը։

Աչխարհի բոլոր զարգացած ազգերուն մէջ բացորոշ կերպով կը տեսնուի կուսակցութիւններու օրինաւորութիւնը. պարզ անհատ մը՝ առանձինն անզօր կը մնայ ինքզինքը լսելի ընելու. իրեն կը միանան ուրիշներ և նոյն դատը պաշտպանողներուն ձայնը անա լսելի կ'ըլլայ հիմա։ Աչքի առջեւ բերէք ոեւէ ազգ. առնենք Անգլիան, հոն ապրող մը դիտէ միայն թէ ազատական և պահպանողական բաւած խորհրդարանական կուսակցութիւնները ի՛նչքան ուժով կ'արտայայտուին ամէն տեղ՝ իրարու դէմ, եւ ատիկա է խորհրդարանական կաղմին առաջին պայմանը յաջողութեան և օգտակարութեան համար։ Անգղիոյ խորհրդարանը պիտի կորսնցնէ իր օրինակելի կազմը երբ հոն բազմող պատգամաւորները ամէնքն ալ ըլլան միեւնոյն կուսակցութեան կողմը. այն ատեն ապահովաբար կեանքը հրաժեչտ պիտի տայ Ուէսթմինսթըրի պալատին և տափակութիւնը պիտի տիրապետէ, քննադատութեան ոգին դոյութիւն չունենալով հոն։ Ժողով մը թըմրութենէ ինչպէս նաեւ ապօրինութենէ պահող ազդակ մըն է տարբեր կերպով խորհող մարդերու դոյութիւնը։ Կարծիքներ պէտք է յաճախ իրար զարնուին որպէս զի լոյս ծագի։ Եւ արդարեւ ժողով դումարելու պէտքն ալ ինքնին կը ջնջուի եթէ արդէն տարակարծութիւն գոյութիւն չունի ոեւէ խնդրի չուրջ։

Մեր ժողովուրդին մէջ յայտնուած վախը սա է թէ ընկերակցութիւններով կտրած կ'ըլլանք հաւաքականութեան ուժը. բայց ասիկա սխալ եզրակացութիւն մըն է. պայքարը ուժ երեւան կը բերէ. վէճերը կը սրեն ընդդիմադիրներու կարողութիւնները։ Աւելորդ է ըսել հարկաւ թէ մենք հոս կը ջատագովենք լոկ այն խմբակցութիւնները որոնք կ'ըլլան աղէկ հասկցուած գաղափարներու, ճշդուած սկզբունքներու չուրջ։ Անձնական ճղճիմ հաչիւներէ մղուած՝ ելլել ընկերակցութիւն մը հիմնել կամ չուրջը ժողվել իրեն ամէն մէկ խօսքին

ու գործին համակիր սակայն պարապ, անջիղ մարդիկ, այդ չէ մեր ըսածը։

Դաղափարներու տարբերութիւնը բնական է որ չատ ցայտուն կերպով երեւան գար նաեւ մեր ժողովուրդին մէջ, քանի որ դաստիարակուելու նպատակով այնքան զանազան երկիրներ կ'երթան մեր երիտասարդները, և նոյն իսկ քանի որ այնքան բազմազան աղգութիւններու կողմէ հիմնուած վարժարաններ կը յաճախեն մեր տղաքը։ Զարմանալու չենք ընաւ որ Ամերիկեան վարժարաններէ եկողներն Ցրանսական վարժարան յաճախողներէ տարբեր կը խորհին չատ մը բաներու մասին. ասիկա անմիջական հետեւանքն է իրենց ստացած տպաւորութեան։ Թող ըլլայ այդ տարբերութիւնը, և այդպէս տարբեր խորհողներն թող խմբուին իրարու չուրջ, միչտ սակայն միեւնոյն ազգին օգտին համար։ Ուրախ ըլլալու ենք երբ տեսնենք այդ կարգի համախմբումներ, ընկերակցութիւններ. տատնկով կ'ապրին անհատական փոքրիկ դրամագլուխներ, հաւաքական պատկառելի դումարի մը կը վերածուին և զգալի կ'ընեն իրենց դոյութիւնը, մինչդեռ հակառակ պարագային՝ կորսուելու պիտի դատապարտուէին։

Ահա այսպէս հասկցուած ընկերակցութիւններն և այսպէս կազմուած կուսակցութիւնները մենք կը համարինք օրհնութիւն մը ազգին համար։

ՅՈՎՍ. Տ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ԳԻՐՔԵՐ ՈՐՈՆՔ ԿԵԱՆՔԻՍ ԵՒ ՎԱՐՔԻՍ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ ՏՈՒԱԾ ԵՆ

«Գիտութեան թանաքը աւելի թանկագին է քան մարտիրոսներու արիւնը» Աբդ-ըլ-Հա-Թ

«Գիրքերը կենդանի սերունդ մը կը պարունակեն իրենց մէջ, որ ոչ նուազ գործօն է քան այն հոգին որոյ սերունդն են իրենք» Մ'լլոն

Ամբողջ տիեզերքը ինձ կ'աղդէ, ես ալ իմ կարգին տիեզերքին կ'աղդեմ. վասն զի մենք տիեզերք ըսուած անհուն մեքենային գործօն մասերն ենք։ Մարդուս ֆիզիքական, մտաւորական և հոգեկան կեանքին աղդող և անոնց ուղղութիւն տուող բազմաթիւ աղդակներ կան, անոնցմէ մին է գիրքերը։

Ես գիրքերու մեղադին չատ կը սիրեմ. այդ մեղադին մանկութենէս ի վեր յաճախ դիս հրապուրած, կաղդուրած, յուզած, խրախուսած ու մխիթարած է։ Սուրբ Գիրքէն զատ, որ օդի ու սնունդի պէս մեր կեանքին հետ չաղուած ու չաղախուած է, քանի մը գիրքեր կրնամ յիշել որոնք իմ կեանքիս վրայ հզօր ազդեցութիւն բանեցուցած են։ Առաջին անգամ ըլլալով ձեռքս անցան Աչքէ Ղոչիկի նման քանի մը գիրքեր, որոնց ընթերցումը մատղաչ հասակիս մէջ հոգիիս ամբծութիւնը աղարտեց, էութեանս մէջ այնպիսի թոյն մը թափեց որու ազդեցութենէն աւա՛ղ երկար տարիներ չկրցայ ինքզինք ազատել։ Երանի՛ թէ այդ տեսակ գիրքեր տեսած չըլլայի, երանի՛ թէ մէկը ըլլար որ ինձ ցոյց տար այդպիսի գիրքերու և ատորին ընկերակցութիւններու վնասակարութիւնը և զիս անոնց առթած վնասներէն ազատէր։

Մնողքներու և ուսուցիչներու վրան կը ծանրանայ ահաւոր պատասխանատուութիւն մը այս մասին, սակայն աւա՛ղ որ մէկ կողմէն անտարբերութիւնը, միւս կողմէն տգիտութիւնն ու մոլորեցնողները արգելք կ'ըլլան այս առաջնորդութեան, և արդ բազմաթիւ կեանքեր կործանման ապառաժներուն կը զարնուին ու կը չախչախուին։

Ցետոյ կարեւոր առաջին գիրքը որ ձեռքս անցաւ, և որմէ խիստ օգտուեցայ՝ է Տր. Հէրիքի Իլլ Իլհիլ Թոպէլ գրքոյկը։ Այս գիրքը գիտական, փիլիսոփայական և Աստուածաբանական խրթնութիւններով լի պատուական գիրք մըն է, երբ այս գիրքը ձեռքս անցաւ հասակով փոքր էի, և չատ քիչ բան գիտէի, անոր լեզուն և խմաստները ինծի համար խիստ բարձր էին, սակայն ան ինծի համար հմայք մը ուներ, հոգիս կը պիւթէր, պարճեալ ու պարճեալ կը կարդայի զայն, մնարիս ու գրպանիս գիրքը եղած էր այն։ Միտքս Անհասանելիին ու Անըմբռնելիին հմայքովը կ'օրօրուէր և դէպ ի գիտութեան աչխարհը կը ձգտէր։ Իրաւ է որ իմ այս ընթացքս մանկավարժական մեթոտին հակառակ ընթացք մըն էր, վասն զի պէտք էր պարզէն բաղդրեալին, ծանօթէն անծանօթին երթալ. պէտք չէր որ այսպիսի գիրք մը այսպիսի տարիքի մը կարդայի. ան ընկերէ մը խիստ օգտակար եղաւ ինծի, հոն հոգիիս և ընդունակութիւններուս համապատասխան բան մը կար. և այն մղեց զիս հասկնալու, սորվելու, գիտնալու. և ահա որոնելու և գիտութեան հետամտելու ոգին արթնցուց իմ մէջ։ Ցետոյ երբ այլևս այդ գիրքը ինծի համար գաղտնիք չունէր՝ դարձեալ կարդացած եմ և սիրած եմ զայն. պատուական երկ մըն է։

Երկրորդ գիրքը որ կեանքիս և վարքիս մեծ ազդեցութիւն բանեցուցած է, Ռլֆոֆանոսի Ճամբորդութիւնն է։ Ինչպէս յայտնի է ընթերցողներուն այս տիեզերահռչակ երկ մըն է և երկրորդ Աւետարան։ Անիկա կարդացի այնպիսի տարիք մը երբ չուզածս կ'ընէի. այդ պարագային անիկա լաւ ազդեցութիւն ըրաւ ինձ։ Ցետոյ քանի մը անգամներ

կարդացած եմ, ընտիրն ալ կարդացած եմ։ կ'արժէ յաճախ կարդալ զայն և միշտ մեր և այլոց ջրիստոնէական փորձառութիւններուն հետ բաղդատել։

Ցետոյ ձեռքս անցաւ կենճլէբէ Հեթէյէն, այն ալ իր մաքուր ու գրական լեզուով, իմաստալից ու ազդու ճառերով խիստ լաւ տպաւորութիւն ըրաւ մտքիս ու սրտիս, և մէկ կողմէն գրական ճաշակ արթնցուց իմ մէջս, միւս կողմէ ալ մղեց զիս այնպիսի ձեռնարկներու որոնց միջոցով կրցայ ուսմանս ընթացքը աւարտել։

Ամէն յետոյ առիթը ունեցայ կարդալու Ինճինիէրին։ Այս գիրքը ֆիզիքապէս, մտապէս և բարոյապէս ընկճուած ու վհատած վիճակի մէջ ձեռքս անցաւ, երբ զայն ծայրէ ի ծայր կարդացի հոգիս նորոգուեցաւ, յուսահատութիւնս փարատեցաւ, յոյսերս զօրացան, եռանդս աստիճացաւ, հոգիս խայտաց։

Ցետոյ ձեռքս անցաւ եդեսիոյ հանգուցեալ Առաջնորդ Խորէն Եպիսկոպոս Մխիթարեանի Բարոյապէս-Ընկճուածներուն։ Այս գիրքին ընթերցումը բնաւորութեանս լրջութիւն մը տուաւ. սին փառքի ոչընչութիւնը, և իրական մեծութեան գաղափարականը, նոյնպէս անձնական արժանապատուութեան գերազանցութիւնը ցոյց տուաւ ինձ։

Վերջին գիրքը զոր պիտի յիշեմ և որմէ խիստ օգտուած եմ Pushing to the Front or Success under Difficulties-ն է։ Այս գիրքը այնքան կարդացած եմ որ կրնամ ըսել թէ անոր սկզբունքները կեանքիս և գործունէութիւններուս հետ խմորուած են։ Սա վերջերս հրատարակուած տիեզերահռչակ գիրք մըն է, գրեթէ բոլոր Եւրոպական լեզուներու թարգմանուած ըլլալով քանի մը երկիրներու մէջ, ինչպէս Գերմանիոյ, Ճափոնի և Իտալիոյ մէջ, իբրեւ դասագիրք կը գործածուի բարձ. վարժարաններու և կարծեմ դոլէճներու մէջ։ Տակաւին կը կարդամ և կ'օգտուիմ անկէ։ Զայն Հայերէնի վերածած եմ և առիթ կը փնտռեմ հրատարակել տալու։

«Ինքնօգնութիւն»ը, «Բարոյագիտութիւն»ը և Pushing to the Front-ը իրենց տուած կենդանի օրինակներով անգին ազդեցութիւն կ'ընեն փառասէր, և բարոյասէր երիտասարդներուն մտաց ու սրտին։ Անոնք իրենց ներկայացուցած իրական կեանքերու բարձր մտատիպարներովը, երիտասարդներուն կեանքը կը բարձրացնեն ու կ'ազնուացնեն։ Ցուլըը կ'ըսէ. «Պատմութիւնը երիտասարդ մը ծեր կ'ընէ առանց խորշոմներու կամ սպիտակ մազի. ընտելացնելով զայն տարիքի փորձառութեան հետ առանց տկարութիւններու կամ անյարմարութիւններու։»

Ահա ասոնք են այն քանի մը գիրքերը որոնք բազմաթիւ օգտակար գիրքերու հետ կեանքիս և վարքիս ուղղութիւն տուած են, և որոնց ընթերցումէն անհունապէս օգտուած եմ։

Հարկ է հոս գիրքերու օգտակարութենէն ճառել։ Այս մասին լսենք մեծ և փորձառու անձնաւորութիւններէ մէկ քանիին վկայութիւնը։

Ռիչարտ տը Պրիւ կ'ըսէ. «Ահաւասիկ վարպետներ որոնք բան կը սորվեցնեն մեզ, առանց գաւազանի կամ խարազանի, առանց յանդիմանութեան կամ բարկութեան, և առանց վարձք կամ դրամ պահանջելու։ Եթէ անոնց մօտենաք չեն քնանար, եթէ խուզարկելով հարցումներ ընէք անոնց, բան չեն ծածկեր ձեզմէ, եթէ զանոնք ուրանաք, երբեք չեն որնջար, և եթէ տգէտ էք, չեն կրնար զձեզ ծաղրել։»

Ճէրըմի Քոլիըր կ'ըսէ, «Գիրքերը առաջնորդներ են երիտասարդութեան մէջ և զբօսանք՝ չափահասութեան և ծերութեան մէջ։ Անոնք կը պաշտպանեն մեզ մեղութեան մէջ, և մենք մեզի բեռ ըլլալէ կը պահպանեն մեզ։ Անոնք կ'օգնեն մեզի մոռնալու մարդոց և իրերու դաժանութիւնը, կը հանդարտեցնեն մեր հոգերն ու կիրքերը, և կը քնացնեն մեր յուսահատութիւնները։»

Կիկերոն առանց գիրքերու սենեակ մը կը նկարագրէ իբրեւ մարմին մը առանց հոգիի։

Ֆարլայլ իրաւամբ ըսած է թէ գիրքերու հաւաքածոյ մը իրական համալսարան մըն է։

Պէտք է սակայն գիրքերը ընտրութեամբ կարդալ. ամէն հասակի, ամէն վիճակի և ամէն կարօտութեան համար յարմար ըլլալու է ընտրութիւնը։ Ցաւով կը տեսնենք որ մեր մէջ սոյն տեսակ գիրքեր հազուագիւտ են։ Լիայոյս ենք սակայն որ այս ազատութեան չրջանին խիստ օգտակար երկասիրութիւններ պիտի հրատարակուին, և ընթերցողներու կողմէն ալ պիտի քաջալերուին։

ԺԻՐԱՑՐ

ՈՒՂԵՒՈՐԻ ՑՈՒՇԵՐ

Գ.

Հեռուէն կը նշմարուի Եըլտըզը, իր իշխող բարձունքէն, այն Եըլտըզը՝ որուն ակնարկդ անգամ չէիր կրնար դարձնել։ Ի՞նչ եղած է սակայն հիմա։ Ի՞նչ անադին տարբերութիւն։ Նոյն պօրմը, նոյն ապարանքը, նոյն պատուարներն ամրակուռ, նոյն ամրոցներն անվկանդ։ Եըլտըզ . . . Ի՞նչ քստմնեի չարք, ի՞նչ սարսռեցուցիչ չղթայ՝ դիւային խըժ-

դրժուԹեանց և անլուր ոճիրներու երեսնամեայ օդակաւորումի . . . : Վճիտ ջուրեր վաստիրի, չարժեցէք, խօսեցէք, գոռացէք ու դուրս տուէք մարմիններն այն բիւրաւոր անմեղ զոհերուն՝ որոնք անձայն, անչշուկ սահեցան, սուղեցան, դահավիժեցան ու կը մնան ձեր խորքերուն յատակը : Նըլտը՛զ . . . դժոխային սարռուռ կը պատէ էութիւնդ համակ՝ սոսկ այդ անունն արտասանելը : Սոսկալի՛ հեռապատկեր տխուր անցեալի մը : Արտասուաթոր աչքերով կ'ընդհնչմարեմ՝ Թանձր մշուշներու մէջէն՝ սեւ գուլաները ծուխին՝ որ կը ծառանայ աւերակներու կոյտերէն, պաղատագին նայուածքները հափշտուած կոյսերու, առեւանգուած մանկամարդ ու գեղանի կիներու, բռնաբարուած ու խոշտանգուած, թշուառ ու զալկադէմ որբուհիներու . . . ու կը լսեմ դեռ օրհասականի հոնդիւններն ու օգնութեան աղաղակներն արիւսիրտ, վայրկեազեղ ու մարմնեղ տիտաններու . , . : Գեանատարած կը լսեմ կարծես, անասուր չռինդը սեւ չղթաներու՝ խաւարչտին բանտերու մռայլ նկուղներուն մէջ : Նըլտը՛զ . . . այս հրաշալի բարձունքէն այդ ամէնուն հանդիստես, անողոք անտարբերութեամբ, անհաչա, դժոխային ատելութեամբ . . . : Նըլտը՛զ քու լոյսերուդ փողփողումներու չայտումէն կուրցած աչքեր միթէ կրնայի՞ն տեսնել՝ տարաբախտներու հիւղակներն՝ ուր մարած էր կեանքի ճրագը : Սրահներդ՝ խրախճանքի կեցցէներով թնդացած պահերուն՝ արդեօք քանի՞ տուներ, գիւղեր, աւաններ լռած էին իսպառ : Եւ նոյն արեւը կը ծագէր քու վրադ, և նահատակներու չիրիմներուն վրան . . : Նոյն անձրեւն օրհնաբեր երկնքի՝ կը տեղար քու դալարիքիդ վրայ, և ապրիմ-մեռնիմներու վրայ՝ որ կը ծածկէին հողակոյտերն այն անթիւ զոհերուն՝ որոնց անմեղ արիւնը կը բողոքէ և պիտի բողոքէ յաւիտեան, անլուր նախճիրներուդ ու սանդարամետական քմահաճոյքներուդ դէմ, ո՛վ կամարիլլաղ Հայաստա՛ն, որ վայրկեան մը չդադրեցար համայնաւեր քաղաքականութեան սեւ դժոխային ծրագիրներդ երկնելէ . . . :

Եւ սակայն կը դառնա՛յ եղեր բախտին արեւը, Նըլտը՛զ . . . : Հասած վտոքիդ դազաթնակէտը — «Ծորմէ՛ բարձանց յո՛ր անկեալ վիհ . . . » Փա՛ռք, համբաւ. և ի՞նչ է փառքը : Երջանկութի՞ն չէ՞ ան՝ չուրին մէջ կազմուած՝ որ երբեք չի դադրիր ընդարձակուելէ, մինչեւ որ անհունս տարածուելով, ցըրուելով՝ ոչնչանայ ու հատնի անհետ : Փա՛ռք, կայծոռիկը չէ՞ ան, որ այնքան գեղեցիկ կը փայլի հեռուէն, բայց երբ մօտէն դիտես զայն՝ ո՛չ լոյս ունի, ո՛չ ջերմութիւն : Փա՛ռք, միեւնոյն չունչը՝ որ կը փքացնէ, կը մեծցնէ հեւացող կուրծքը բռնաւորին, ու վեր ի վայր կը չրջէ, կը տապալէ զայն անյարիր, և տարաբախտ փառամոլն իր զգետնեալ վիճակէն՝ դրեթէ կուրացած աչքերով կը դիտէ իր փառքերն՝ որոնք իրր տաղաւարներ կը տատանին երկնքի ու երկրի միջեւ՝ պատահական հովերու խաղալիկ . . . : Նըլտը՛զ . . . անո՞ւն մը, համբա՛ մը՝ որուն արտասանութիւնը միայն բաւէր դալուկով պատելու ամէնէն կայտառ դէմքը : Հիմա սակայն լ՛ինչպէս տառն անտարբերութեամբ կ'ուղղուին ոմանց ակնարկներն հան՝ ուր կը նըշմարուին դեռ արիւնոտ հետքերն անլուր ոճիրներու՝ որ երբեք գործուած են մարդկային արարածի մը կողմէ . . . :

Թաղուած ու մոռացուած՝ այս դառն յիշատակներու բաւիղին մէջ, կը մոռնայի թէ արդէն մօտեցած էր Սուլթա-իլ Պոլսոյ քարափին : Շոգեմակոյկներու սուր ճիչերն ու հաչիւնները, սոյլերն ու կաղկանձումները, սուր վժվժուքն ու խուլ հընչդիւնները, մակուկավարներու խռպոտ ձայները, ազմուկ, ժխոր, իրարանցում, եռուզեռ — այս ամէնը յայտարար նշաններ էին՝ թէ հսկայ ոստանը կը ցցուէր մեր առջեւը իր ցայտուն չքեղութեամբ ու անդիմադրելի հրապոյրով : Պոլի՛ս, այն չքնաղ գեղուհին Բիւզանդական՝ զոր հարսնացնել կը տեսնէին արեւմտեան տարիածուներ՝ քաղաքակըրթութեան կեղծ դիմակին ներքեւ : Ա՛լ ժամն հասած է գեղեցիկ Վոսփորէն, գեղանի Սուլթա-իլէն և այս մռայլ խորհուրդներէ հրաժեշտ առնելու : Թիակներու քանի մը համաչափ ճողփիւնն, և ահա քարափին վրայ կը դնուիմ. թեթեւ ոստում մը միայն անհունէն դէպ ի հունաւորը, երազէն դէպ ի իրականութիւնը, խաղաղ և անուշիկ վայրկեաններէն դէպ ի մշտածուփ, մռայլ կեանքը տգեղ իրականութեան . . . :

«ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՑ ՏԱՐԵՑՈՑՑԸ»

Հաճոյքով թղթատեցինք Դեր. Տ. Մուշեղ Եպիսկոպոսի պատրաստած Ամերիկահայ Տարեցոյցը, որ իր տեսակին մէջ նոր, նպատակով օգտակար, ծրագիրով լուրջ, ճոխ ու գնահատելի գործ մըն է : Հոս աւելորդ կը նկատենք Մուշեղ Եպիսկ.ի դրական կարողութեան ու արտադրելու հիանալի յատկութեան ու եռանդին գնահատականը ընել : Երբ Կիլիկեան վերջին տխուր դէպքերը զինքը իր այնչափ սիրած վիճակէն բաժնելով օտար ափեր թափառելու ընկճող հարկը պարտադրեցին անոր, ան իր «Մանչէսթերի Հայ Գաղութը»ով և այս վերջին գործով փորձը տուաւ թէ յուսահատիլ ու

ընկճուիլ չդիտցող գրագէտ մը և ուսումնասիրող ու պրպտող միտք մըն է։

Գեր. հեղինակին այս ձեռնարկը յղացումի, օգտակարութեան և մանաւանդ տեսակէտով այնչափ ցայտուն առաւելութիւններ ունի որ անոնցմէ մէկ քանիին վրայ ափսոսք քանի մը տող գրելն ու այդ կերպով — թէեւ ոչ արժանաւորապէս — գործը մեր ընթերցողներուն ծանօթացնելը օգտակար կը նկատենք։

Իսկապէս չնորհաւորելի է Տ. Մուշեղ Եպիսկ. Տարեցոյցին համար պատրաստած իր բազմակողմանի ու օգտակար ծրագիրին համար, զոր ձեռնարկին առաջին տարուան մէջ իսկ այնչափ մը յաջողած է իրականացնել որ ընթերցողը քնաւ յուսախաբ չդգար ինքզինքը՝ երբ ծրագիրին ընթերցումէն եսքը կը թղթատէ Տարեցոյցը։ Ոչ մէկ քանիմաց մարդ պիտի կրնայ մեծախոսիկութեամբ ամբաստանել Գեր. հեղինակը երբ ան իր Տարեցոյցը կը ներկայացնէ իբր «Նոր, իսկատիպ ձեռնարկ մը Ամերիկահայ գաղթականութեան պատմութեան մէջ։» Ըղացուած այդ գեղեցիկ ծրագիրին յաջողութեամբ ու կատարելագործումով Ամերիկահայ այդ մեծ և յուսալից գաղութը մեծ քայլեր պիտի առնէ ինքնաճանաչութեան ճամբուն մէջ, սորվելով իր տկար ու զօրաւոր կողմերը, օրինակելով իր մէջէն ծլած յաջող ու օգտակար կեանքերը, խրատուելով այլասեռումի ու կործանումի չափիններէն գացողներուն յիմարական բայց թելադրիչ վախճաններէն։ Եւ անուրանալի է որ Ամերիկայի, ազգերու այդ ձուլարանին մէջ, Հայուն պէս ձեւընկալ ազգի մը համար այդպիսի առաջնորդի մը ու բարեկամի մը չատ պէտք կայ, եթէ ան կ'ուզէ իր ինքնատպութիւնը ու Հայկական նկարագիրը պահել՝ Ամերիկեան հսկայաքայլ զարգացումին իր կարողութեան ու տարողութեան չափով մասնակցելով հանդերձ։

Տարեցոյցը տրամադրելի ժամագրավայր մը կը ներկայացուի «Բոլոր Ամերիկահայ մտաւոր ու բարոյական ոյժերուն, առանց դաւանական ու կուսակցական խնդիրներու և խարիսխներու, նկատելով Հայ Տէրը իբրեւ մէկ բջիջ, մասնիկը Հայ Ազգայնական կեանքին։» Շիտակը չատ գովելի է այս լայնամիտ ոգին և մաղթելի որ մնայուն և որոշ մէկ գիծը մնայ այս ձեռնարկին։ Որովհետեւ այդ ուղղութեամբ արտադրուած, այդ ոգիով իրականացուած գործերն ու ձեռնարկներն են որ իսկապէս օգտակար կ'ըլլան ազգին բոլոր զաւակներուն համար։ Մեր արտասահմանի գիրքի ու պարբերականի գրականութիւնը մինչ չէ գտնուած այդ բարձրութեան վրայ, չէ ունեցած լայնամտութեան այդ գովելի յատկութիւնը և յաճախ արտադրած է այնպիսի էջեր, որոնց համար մարդ կ'ամաչէ որ Հայերէն գիրով գրուած են։

Տարեցոյցը մեծ ծառայութիւն մը ընել կը խոստանայ «Բնաչխարհի Հայութեան ներկայացնելով Ամերիկայի մէջ պանդխտող իր եղբայրներուն ու զաւակներուն կեանքին փուլերը և գործնական աշխարհի մէջ անոր փորձած քայլափոխները։» Ու այս առաջին տարուան մէջ իսկ ամփճան մը կը յաջողի այս չատ կարեւոր նպատակին իրագործումին մէջ։ Մարդ իբրեւ Հայ հպարտ կը զգայ ինքզինքը երբ Տարեցոյցին էջերէն կ'իմանայ իր եղբայրներուն, ու յաճախ հուրի և սուրի մնացորդ փախստական ազգակիցներուն յաջողութիւնները և գրաւած պատուաւոր դիրքերը իբրեւ հոգեւոր պաշտօնեայ, ուսուցիչ, բժիշկ, առեւտրական եւայլն։ Եւ մինչ նուաճ կարեւոր գործ է Ամերիկահայերուն ցրուած մասերը հազորդակցութեան մէջ դնել ու այդ ցրուածութեան մէջ գոնէ մտաւորապէս ու տեսականապէս միութեան կապ մը հաստատել։

Վերջապէս մենք չատ օգտակար ու չնորհաւորելի կը գտնենք Մուշեղ Եպիսկ.ի այս գեղեցիկ ձեռնարկը և կը յուսանք թէ այն տարուէ տարի կատարելագործուելով պիտի ըլլայ իսկապէս փընտռուած օգտակար հրատարակութիւն մը, [illegible]որ իբրեւ հայելի պիտի ցոլացնէ մեզի մեր ովկիանոսէն անդին ապրող եղբայրներուն կեանքն ուվիճակը։

Տարեցոյցին դրական բաժինը, գեղեցիկ պատկերները կրնան գոհացնել նաեւ գեղարուեստասէր ընթերցողները, իսկ ծիծաղներու և հետաքրքրական նիւթերու բաժինը հաճելի ընթերցումի սիրահարները։

Պիտի չուզէինք մոռնալ նաեւ կէտ մը որ պատուաբեր է Գեր. հեղինակին։ Մուշեղ Եպիսկ.ի Տարեցոյցը չէ անոնցմէ որոնց հեղինակները իբր խըմբագրող իսկ երեւալու հապճեպ իրաւունք ունին իրենց տարեցոյցին ճակատը։ Նիւթերու ցանկին վրայ նետուած ակնարկ մը պիտի համոզէ ընթերցողը թէ Ն. Գերապատուութիւնը իսկապէս արժեցուցած է իր հեղինակի նախաթոռը։

Քանի որ նիւթերու ցանկի մասին խօսեցայ՝ երկու տող ալ գիրքին բովանդակութեան լուրջ և աշխատուած մասերուն վրայ ու վերջացնեմ։ Արժէքաւոր էջեր են, «Ամերիկահայ գաղութը և իր ծագումները, Բրովիտէնսի Հայ գաղութը,» «Փաւիֆորնիոյ գաղութը,» «Ամերիկահայ Ուսանողութիւնը,» «Ամերիկահայ Բողոքականութիւնը,» «Ամերիկահայ եկեղեցին ու եկեղեցականութիւնը,»

«Ամերիկահայ մամուլը,» «Թէ Ամերիկահայ գաղութը ի՛նչ կը կորսնցնէ և ի՛նչ կը չահի,» «Ամերիկահայ ընկերային կազմակերպութիւնները,» «Ամերիկահայ հոդագործութիւնը խաղաղականի ափանց վրայ,» նաեւ Ամերիկահայ արուեստին ու արուեստաւորներու, գործաւորներու, Ամերիկահայ ընտանիքին եւայլն մասին գրուած լուրջ և զեղեցիկ յօդուածները։ Գեր. հեղինակին կարող աչխատակիցները ներկայացնելն աւելորդ է, որովհետեւ անոնք մեծ մասով Ամերիկահայ գրականութեան մէջ մասնաւորապէս ու Հայ գրականութեան մէջ ալ ընդհանրապէս անուն չինած դէմքեր են։ Մենք հաճոյքով կը յանձնարարենք այս երկասիրութիւնը մեր ընթերցողներուն և յաջողութիւն կը մաղթենք անոր ձեռնհաս նախաձեռնարկին ու կարող աչխատակիցներուն։

Գր. Հ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Օսմ. կայսրութիւնը այս պահուս ամէնէն ծանր ճգնաժամերէն մէկը անցնելու վրայ է։ Արտաքին էնթրիկներու վրայ արդէն աւելցած էր նաեւ Ափրիկեան պատերազմը Իտալիոյ պէս մեծ պետութեան մը հետ, և մեծ դժուարութիւններով կարելի դարձաւ զսպել կարգ մը ներքին խռովութիւններ, որոնց նշանները կը յայտնուին սահմանադրութեան նահանգներուն մէջ։ Դժբախտաբար պետութիւնը կանխահոգ միջոցներով գալիք արիւնահեղութեանց առջեւն առնելու ջանքեր չընաւ, վարչական, քաղաքական և տնտեսական բարեփոխումներ ներմուծելով և կամ ապստամբական ամէն չարժում իր բոյնին մէջ խեղդելով։ Դժբախտութիւնները կ՚աճին և կը զօրանան, վտանգուած տարրերը կը կազմակերպուին, աւազակային խումբի մը տեղ հարիւրաւորներ կը յայտնուին, ամբողջ նահանգներ սպանութեանց և թալանի ամենօրեայ թատր կը ներկայացնեն և այն առեն միայն կեդրոնի կառավարութիւնը կը չարժի, բայց միչտ ուշ մնալու պայմանով։ Վարչապետ Սաիտ փաչա, իր վարչութեան վերջին օրերուն քանիցս Երեսփ. Ժողովին մէջ կրկնեց թէ Հայկական նահանգներու մէջ անհրաժեչտ է բարեփոխումներ ներմուծել, նոյնիսկ նախարարական յանձնաժողով մըն ալ կազմուեցաւ այս հարցի քննութեան համար և որոչումներ տրուեցան, բայց դժբախտաբար այս վերջին չորս տարիներու մէջ իրարու յաջորդող բոլոր գահլիճներուն կարապի երգը եղաւ արեւելեան նահանգներուն բարեկարգումը. խոստումներ և որոչումներ տրուեցան միայն վերջին պահուն, հրաժեչտի ժամերուն։

Սաիտ փաչան անսպասելի կերպով Սահմանադրական էական կէտի մը փոփոխութիւն առաջարկեց Երեսփ. Ժողովին. ըստ երեւոյթին կառավարութեան դիրքը զօրացնելու համար։ Ընդդիմադիր կուսակցութիւնը, որ հետզհետէ զօրանալու վրայ էր, սկսաւ մտածել թէ եպարքոսին այս ընթացքը Իթթիհատի կուսակցութեան մէկ խաղն է անոր դիրքը զօրացնելու և մանաւանդ ընտրութեանց միջոցին անոր յաղթանակը ապահովելու համար։ Սաիտ փաչայի խօսքերուն և խոստումներուն ընդդիմադիր կուսակցութիւնը նախ կասկածանքով և եաքը բացարձակ թերահաւատութեամբ սկսաւ վերաբերուիլ, քանի որ ան, իր առաջին ճառին մէջ խոստացած երեք խնդիրներէն և ոչ մէկը իրագործեց։ Ոչ Հադգը փաչայի դահլիճին հինգ անդամները հրաժարեցուցուեցան, ոչ Թուրքիա Եւրոպական խմբակցութիւններէն որեւէ մէկուն մէջը մտաւ և ոչ ալ Տրիպոլսի խնդիրը լուծուեցաւ Թուրքիոյ նպաստաւոր կերպով։ Սաիտ փաչա կ՚ըսէ թէ Հադգըի դահլիճին անդամները չեն դատապարտուած որեւէ բարձրագոյն ատեանէ որ ատիպուած ըլլայ զանոնք պաչտօնէ հրաժարեցնել, բայց կը մոռնայ իր խոստումը, որուն համաձայն զանոնք առաջաւելն երկու ամիսէն պիտի հրաժարեցնէր։ Կատարելապէս կը հասկնանք թէ միայն Սաիտ փաչայի կամքէն կախում չունի Տրիպոլսի խնդիրին Թուրքիոյ նպաստաւոր լուծումը և կամ Օսմ. կայսրութեան որեւէ խմբակցութեան մը մէջ մտնելը։ Ջնայելով Օսմ. զօրքերուն և Օսմանցի Արաբներուն հերոսական ընդդիմութեան մեծ պետութեան մը համեմատաբար անսպառ զինուորական և տնտեսական աղբիւրներուն առջեւ դժուար պիտի ըլլայ Տրիպոլսի մէջ երկար տարիներ դիմանալ, ուր պաչարի պակասը հիմակուընէ արդէն զգալի է և կեդրոնէն որեւէ օգնութիւն մը ղրկելու գործը մեծամեծ դժուարութեանց կը բաղխի։ Բաց ի ատկէ, ինչպէս մեզի նոյնպէս ալ Իտալիոյ համար ազգային արժանապատուութեան հարցը կայ, որ ամէն զոհողութեան ընդունակ կը դարձնէ երկիր մը։ Չմոռնանք նաեւ ըսել որ Իտալիա չունի այն մեծ վտանգները, ինչ որ մենք ունինք երկարատեւ պատերազմի մը հետեւանքով ծագելիք ներքին և արտաքին դժուարութիւններու և բարդութիւններու նկատմամբ։ Տրիպոլսի խնդիրը համեմատաբար նպաստաւոր կերպով կարելի էր լուծել եթէ մենք որեւէ Եւրոպական մեծ խմբակցութեան մը կամ անոր ամէնէն հզօր ներկայացուցիչներէն որեւէ մէկուն չերմ պաչտպանութիւնը վայելէինք։ Բայց այս ալ առ այժմ անկա-

րելի է, որովհետեւ այսպիսի նպատակի մը իրագործումին համար անհրաժեշտ է որ մենք գաղտնի պայմանագրութիւններ կնքենք և որոշ պարտականութիւններ ստանձնենք։ Մեծամիտ ազգայնամոլութիւնը մէկ կողմէն և մեր երերուն քաղաքականութիւնը միւս կողմէն բացարձակապէս արգելք կը հանդիսանան այսպիսի պայմանագրութեանց կնքումին։ Որեւէ Եւրոպական մեծ պետութիւն ինչ վստահութեամբ պիտի կարենայ Օսմ. կառավարութեան հետ այսօր գաղտնի համաձայնութիւններ կնքելու, երբ ան վստահ չէ այս կառավարութեան տեւողութեան և անոր հետեւած քաղաքականութեան իր յաջորդին կողմէ հետապնդումին համար։ Ջէ՞ որ այսպիսի մեծ պետութիւն մը մէկ կողմէն Թուրքիան պաշտպանելու դժուարին գործը պիտի ստանձնէ և միւս կողմէն նկատի պիտի առնէ այն պատահականութիւնը թէ իր անուցած գաղտնի որեւէ ծրագիրը քաղաքականութեան փոփոխութեան հետեւանքով կըրնայ նոյնիսկ իր համար վտանգաւոր դառնալ, քանի որ Օսմ. Երեսփ. Ժողովին մէջ բացարձակ մեծամասնութեան կուսակցութիւն մը գահլիճի մը դիրքը երկար ատենուան մը համար չի կրնար ապահովել։ Մենք այնպէս կը կարծենք որ Սահիփ փաշա աւելի այս պատճառով կ'ուզէր կառավարութեան դիրքը ամրացնել Երեսփ. Ժողովին հանդէպ գահին իրաւունքները չէչտելով։ Բայց դըժբախտաբար մեր մէջ գահին իրաւունքները ժողովրդական ներկայացուցչութեան դէմ զօրացնելը միշտ երկասրի սուր մըն է, որ հանգամանքներու բերմունքին հաւասարապէս օգտակար և վնասակար կրնայ ըլլալ։ Այս պատճառաւ բռնութիւնները, որ Սահիփ փաշա յառաջ բերաւ Ժողովին մէջ գահին իրաւունքները պաշտպանելու համար, այսինքն Շէրիաթի տրամադրութիւնները և պետութեան Իսլամական կրօն ունենալը մեզի համար չատ զօրաւոր պատճառներ չեն և երբեք ալ չեն կրնար ըլլալ օտարներուն ալ առջեւ, և այնպէս կը կարծենք որ այդ կրօնական–աստուածապետական տեսակէտը աւելի փրոփականդի նպատակով հրապարակ նետուեցաւ քան Օսմ. կայսրութեան բազմազան տարրերուն կատարեալ դոհացում և 35րդ յօդուածին փոփոխութեան անհրաժեշտութիւնը չէչտելու համար համոզում մը գոյացնելու նպատակով։ Հետեւելով մեր իրապաշտական քաղաքական ըմբռնումներուն և այլ ամէն տեսակէտներ մէկդի թողելով, պէտք է մենք հաստատենք սա իրողութիւնը թէ Սահիփ փաշայի գահլիճը հրաժարեցաւ առանց մեզ տուած խոստումը կատարելու։ Սպասենք այժմ նոր գահլիճի մը, որ կրկին Սահիփ փաշայի և կամ այլ պետական մարդու մը նախագահութեամբ պիտի կազմուի։

Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ՐԸՍՔԻՆԷ ԳՈՀԱՐՆԵՐ

Արգասաբեր տարափներու և բերկրաւէտ ստուերներու այս բոլոր անցուդարձը, հեռուն հորիզոնին վրայ չինուած արծաթ ապարանքներու այս բոլոր անրջանքը հառաչող հովերու ու ահարկու որոտումներու ձայները, այս գոյնզգոյն պատմուճաններու և բեկբեկ ցոլքերու փառաճաճանչ երեւոյթը միայն խոր ազդելու համար են մեր սրտերուն մէջ ընդունելութիւնը, յատակութիւնը և սիրելութիւնը սա պարզ խօսքերուն. «Հայր մեր որ յերկինս ես։» — Գիչեր առաւօտեան վարքը կրնան անթօթափէն իրիկուն ետ բերել։ Մեր մտածմունքներէն չատեր կը ջնջուին, մեր որոշումներէն չատեր կը խախտին, և մեր հրաժարումներէն չատեր կը վերադառնան։ —Մի խորհիր թէ կորսընցուցիր այն ժամանակը զոր գործածեցիր տալու զքեզ այն տեսակ ազդեցութիւններու որոնք ազնիւ զգացում մը կրնան գրոյնել վրադ։ — Ճշմարիտ դիտութիւնը կը սկսի այն սիրոյն մէջ, որով չենք ուզեր մեր ընկեր–արարածներուն անդամահատութիւնը (dissection) ընել և կը վերջանայ այն սիրոյն մէջ որով չենք ուզեր զԱստուած վերլուծել։ —Կատարեալ ճչնթըլմչն մը բնաւ ծածուկ բան մը չունի, պատչաճօրէն ու կատարելապէս պարզ է ան այնչափ որչափ ուրիչներու համար օգտակար և իրեն համար կարելի է։ — Քանի որ մենք ամէնքս կը յարգենք երեւակայութեան զօրութիւնը և արուեստը, ուրեմն ոչ մէկս անարգենք յիչողութեան զօրութիւնն ու արուեստը։ —Իմաստուն մարդերու խօսքերուն բախտ մը կը տիրէ որ ճչմարիտ ու աւելի արժէքաւոր կը դարձնէ զանոնք, այնչափ որչափ խօսողներն իսկ չեն գիտեր։ —Ամէն մարդու կեանքը երաժչտութիւն մըն է, հերիք է որ ձայնանիչերն ճիչտ ու ժամանակով դպչին։

Աւեթոփէթի ներկայ տարուան օրացոյցին կողքի պատկերը Կ. պոլսոյ առաջին միսիոնար Վեր. Տր. Ուիլըըմ Կուտէլի պատկերն է։ Մտադիր ենք յառաջիկայ չաբթու կենսագրական յօդուած մը գրել յիչեալին վրայ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

——

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ — Դ. ՆՈՏԱՇՐՋԱՆ

Լ. Նէոփ (Դեկ. 27). Նախորդ նստի ատենագրութեան ընթերցումէն ետեւ Սահմանադրութեան 35րդ յօդուածին վիճաբանութիւնը օրակարգէն վերցընելու առաջարկ մը երկարօրէն զբաղեցուց ժողովը խնդրին օրինականութեան և ցարդ գործադրուած սովորութեան տեսակէտով. Ուրիշ դրութիւն մը, որ անկախ երեսփոխաններու կողմէ մատուցուած էր, այժ տուաւ այդ պահանջման, առաջարկելով վիճաբանութիւնը չաբաթ կամ երկուշաբթի օրուան յետաձգել անուանական քուէարկութեամբ, որպէս զի թերեւս աւարտի երկու մեծ կուսակցութիւններուն միջեւ իրաւախոհութիւն դոյացնելու ձեռնարկը, քանի որ ուրիշ ամէն անհամաձայնութիւն վերցուած է և միայն այս խնդիրը կը մնայ դեռ վէճի առարկայ. Վարչապետը, որ բոլոր նախարարներուն հետ ներկայ էր, նկատելով թէ ընդդիմադիրները համակարծիք են անկախներուն և կրնան ժողովասրահէն մեկնելով անկարելիութեան մատնել 2/3ի մեծամասնութեան ներկայութիւնը, յայտարարեց թէ անվիճելի է որ ամէն ժողով ինք կ'որոշէ իր օրակարգը, ուստի ժողովին կը մնայ իր մէջ լուծել այդ մասին իր սովորութեան ու կանոնին նկատմամբ ծագած վէճը, բայց նկատելով թէ 35րդ յօդուածին սահպողականութիւնն առաջարկուած ու ընդունուած է՝ ժամանակ խնդրից նախարարներուն հետ խորհրդակցելու և դահլճին դադարը բերելու համար. Մէկ ժամու դադարէ ետեւ նիստը վերսկսաւ, և գրաւոր երկու առաջարկ կարդացուեցան անուանական քուէարկութեան ենթարկելու համար. Մինով կ'ուզուէր Սահմանադրութեան 35րդ յօդուածին վիճաբանութիւնը երկուշաբթի յետաձգել, միւսով ալ չաբաթի. Վարչապետը երկրորդն ընտրեց. Ոմանց բաւական ընդդիմանալէն ետեւ սկսաւ քուէարկութիւնը և 99ի դէմ 107 քուէով ընդունուելեայ չաբաթ օրուան յետաձգելու առաջարկը.

——

Մայրաքաղաք. Օսմ. Խորհրդարանի Անկախ անդամներու խումբը անցեալ հինգշաբթի որոշեց Սահմանադրութեան 35րդ յօդուածին բարեփոխման առաջարկը մերժել և անոր տեղ առաջարկել որ Սուլթանը պատերազմի ժամանակ իրաւասութիւն ունենայ երեսփ. ժողովի նիստերը իր հարկին առժամապէս դադրեցնել, պայմանով որ տարին մէկ անգամ ըլլայ այդ և երեք ամիսէն աւելի չտեւէ. Ցետոյ երկու կուսակցութիւններուն ալ հաղորդեց այս որոշումը, յարելով թէ զայն ընդունող կուսակցութեան այժ պիտի տայ ընդդէմ միւսին. Ազատութեան և համերաշխութեան կուսակցութիւնը հաւանեցաւ, բայց Մ. և Ց. կուսակցութիւնը չկրցաւ իր մէջ միաբանիլ. Շաբաթ յայտնի էր թէ համաձայնութեան ամէն յոյս կորած է. Խորհրդարանի դումարման ժամը բաւական անցաւ, դահլիճը ամբողջութեամբ ներկայ էր, բայց ժողովասրահին մէջ 131 հոգի միայն կային (3ը ազատական, 4ը անկախ, և 1ը Մ. և Ց.է դեռ նոր հրաժարած), մինչդեռ ժողովը բանալու համար անհրաժեշտ էր 144 ներկայ. Ժամանակն ի զուր չվատնելու համար վարչապետը բանախօսութեամբ մը բացատրեց էական և հիմնական օրէնքներու պակասը, մանաւանդ նախարարներու պատասխանատուութիւնը և պատասխանատուութիւնը ճշտող օրէնքներու պէտքը և Սահմանադրութեան 30ամեայ յօդուածին բարեփոխման անհրաժեշտութիւնը. Ցաւ յայտնեց կուսակալութիւններու օրինագծին դեռ չքուէարկուելուն, ընդդիմադիրներու խափանարար ընթացքին և դահլճի կազմութեան մասին վնասակար իրաւունքներու վրայ բանակցելու ոտնձգութիւններուն համար. Մահմուտ Շեվքէթ փաշա հերքեց Սահմանադրութեան պետական հարուած մը տալու կարծեցեալ փորձը և յանձնարարեց ընդունիլ կառավարական առաջարկը. Դադարէ մը ետեւ դարձեալ մեծամասնութիւն չդոյացաւ սրահին մէջ. Վարչապետը խօսելով ըսաւ թէ ուրիշ խորհրդարաններու մէջ խափանարարութիւնը կ'ըլլայ փոքրամասնութեան կողմէ միայն, իսկ հոս կ'ըլլայ մեծամասնութեան կողմէ. Ինչ որ է, առաջարկուած բարեփոխման պատճառաբանական տեղեկագիրը տրուած է արդէն, քիչ մը առաջ ալ մեր փաստերը ներկայացուեցան. Կը հասկցուի թէ ուրիշ նպատակ չունինք՝ բայց միայն կառավարութիւնը զօրացնել. Մեծամասնութեան այս բացակայութիւնը կը համարինք մերժում, կամ առնուազն դահլճի հետ անհամաձայնութիւն՝ որ կը նշանակէ կառավարութեան տկարացում. Այս պայմաններուն մէջ մենք մեր պաշտօնները կը թողունք ցանկացողներուն. Երեկոյին դահլիճը իր հրաժարականը տուաւ կայսեր՝ մեւնոյն պատճառաբանութեամբ. Ազատականները և անկախներն ալ յայտարարութեամբ մը չատագովեցին իրենց ընթացքին բանաւորութիւնը և իրենց տեսակէտը պարզելով եզ-

բակացուցին թէ Սուլթանութիւնը, Խալիֆայութիւնը և տէրութիւնը վտանգուղը Երեսփ. Ժողովի և Սահմանադրութեան չարունակումը չէ, այլ Սայիտ փաչայի այս վարչապետութեան սահմանադրական ընթացքը։ Կիրակի դարձեալ Սայիտ փաչայի առաջարկուեցաւ Վարչապետական պաշտօնը։ Իսկ ան մերժեց մինչեւ որ չընդունուեցան իր պայմանները. (1) Բարեփոխման առաջարկին մերժումի համարիլ նախորդ օրուան խափանարարութիւնը և (2) ապահովել ի հարկին ժողովը լուծելու իր իրաւասութիւնը։ Ազատականներու և անկախներու պատուիրակութիւն մը նոյն օր կայսեր ներկայանալով բացատրեց իր դիրքը և յայտնելով թէ 35րդ յօդուածին բարեփոխման հակառակ չէ՝ ղղացուց թէ վստահութիւն չունի Սայիտ փաչայի վրայ։ Սուլթանը պատասխանեց թէ Վարչապետին անուանումը իրեն կը պատկանի և այս անգամ ալ յարմար կը դատէ անոր յանձնել Վարչապետութիւնը։ Ցետոյ Ահմէտ Րիզա պէյի յայտնեց իր հրամանը թէ երկու կուսակցութիւնները համամիտ են ծանօթ յօդուածին նկատմամբ, ուստի ըսեք որ չիրաչին առաջարկուած փոփոխումէն և թէ ժողովը իր պարտքը կատարէ հայրենասիրաբար, Սուլթանը չարաչար չգործածեր իր իրաւունքը և չլուծեր Մորդրդարանը։ Անկախները և Ազատականները տադնապի մատնուեցան կայսայս հրամանին հրատարակմամբ։ Անկախները սըրտմըտելով Ազատականներու այս անձնատուութենէն՝ 10ի դէմ 14 ձայնով որոչեցին խզել իրենց համաձայնութիւնը անոնց հետ։ Իսկ Ազատականները ուրացան իրենց անձնատուութիւնը և թիւրիմացութիւն ու խեղաթիւրում կոչեցին յիշեալ հրատարակութիւնը և մերժեցին Անկախներու խղումը։ Վարչապետական պաշտօնը վաւերացնող կայս. հրովարտակը երկուշաբթի Սայիտ փաչայի ապարանը ղրկուեցաւ։ Իսկոյն Սայիտ փաչա կայսպալատ գնաց և իր չնորհակալութիւնն յայտնեց կայսեր, կէսօրէ ետեւ Բ. Դրան մէջ կարդացուեցաւ այդ հրովարտակը ներկայութեամբ նախորդ բոլոր նախարարներուն, որոնք առժամապէս կը վարեն իրենց պաշտօնները և չնորհաւորութիւններ ընդունեցաւ։ Նորընտիր Շէյխ իւլ Իսլամն է եգիպտոսի դատաւոր Ապտիւրրահման Նէսիպ էֆ., որու պաշտօնը Շէյխիւլ Իսլամի խորհրդականութեամբ Սայիտ էֆ. պիտի վարէ, փոխանորդաբարմին չեւ որ եգիպտոսէ մայրաքաղաք ժամանէ։ Երկուշաբթի Երեսփ. Ժողովը չգումարեցաւ։ Բնքշաբթի վարչապետը Բ. Դուռ չկաւ, բայց նոր դահլիճի անդամներուն ցանկը ներկայացուց կայսեր, զոր Ն. Կ. Վեհափառութիւնը վաւերացուց։ Արտաքին, Պատերազմական, Ծով., Դատական, Եւկաֆի, և Թղթատարական նախորդ նախարարները կը պահեն իրենց պաշտօնները, դատական նախարարը փոխանորդաբար կ'ստանձնէ Ներքին գործերու նախարարութիւնը, իսկ նախորդ և նախկին նախարարներէն Սինապեան էֆ., Էմրուլահ էֆ. և Ծերակուտական Արիսթիի փաչա եղան Հանրօգուտ, Կրթական և Երկրագործական ու Առեւտրական նախարար։ Զորեքշաբթի նորակազմ դահլիճը Երեսփ. Ժողովին ներկայացաւ և վարչապետը պնդեց իր նախորդ առաջարկին վրայ, Շաբաթ օրուան խափանարարութիւնը իբր մերժումի ներկայացնելով։ Անբացատրելի յուզման և ժխորի մէջ անուանական քուէարկութեամբ որոչուեցաւ հետեւեալ օր սկսիլ Սահ. 35րդ յօդ.ին բարեփոխման վիճաբանութիւնը։ — Մահմուտ Շեվքէթ փաչա կիրակի Բ. մասնաճիւղին ներկայացաւ և խնդրեց որ հարցումներ գրաւոր ըլլան և ինք գրաւոր պատասխան տայ։ Երեքշաբթի նախորդ Ներքին գործերու նախարար Խալիլ պէյ տուաւ իր բացատրութիւնները, որոնք անբաւական դատուեցան։ — Ֆէրիտուն փաչայի կին իշխանուհի Նէվֆիվան հանըմ 6,000 ոսկի հասոյթ բերող ագարակ նուիրեց Օսմ. նաւատորմին ու հանրային կրթութեան։ — Պաշտօնաթղթերու գողութեան խնդիրը կը քննուի և հետզհետէ յանցաւորներ կը բռնուին։ — Պաշտօնապէս զեկուցուեցաւ թէ Պաղտատի գծին 500 հզմթ.ին չինուածքը կ'աւարտի մինչեւ Մարտ, 600ի ալ չինուածքը մինչեւ տարեգլուխ։ Նոյն գծին պարտաճուղթերը ստորագրելու համար ղրկուած Պէրպէրեան էֆ. Պերլինէ մայրաքաղաքս վերադարձաւ։— Ատապազար-Պոլոի գծին պայմանագրութիւնը, որ անցած էր Մորդրդարանէն, վաւերացուեցաւ կայս. հրամանով և բոլոր թուղթերը Հանրօգուտ գործերու նախարարութեան յանձնուեցան։

Պոթերազը. Պատերազմի դաշտէն այս չաբթու կարեւոր լուր չկայ։ Անկողմնակալ աղբիւրէ հասած լուրերու համաձայն պատերազմիկները իրենց դիրքերը անփոփոխ կը պահեն հակառակ վերջին օրերու մանր մունր ընդհարումներուն։ Իտալացիները ամէն կողմ կ'աչխատին ամրացնել իրենց դիրքերը։ Փոթորիկները կարեւոր դեր մը ունեցած են պատերազմիկներուն անգործութեան մէջ։ Հետեւեալն է Իտալական նկարագրութիւն ընդհարման մը, ուր յայտնի է թէ անոնց զօրքերը բաւական մեծ կորուստ կրեցին։ Պիրթոպրասի կըռուին մանրամասնութիւններէն կը տեսնուի թէ

բաւական կարեւոր դործողութիւն էր այն։ Դեկ. 19ին առաւօտուն կանուխ Պէրսալիէրիի երկու վաչտ, նռնաձիգներու վաչտ մը, ձիաւորներու դումարտակ մը և լեռնային թնդանօթաձիգներու չոկատ մը Այն Զարայէ ճէպէլ Ղարիանի ուղղութեամբ հետագոտութեան ձեռնարկեցին Գնդ. Ֆարարի առաջնորդութեամբ։ Իրենց նպատակն էր, եթէ կարելի, կանխել թշնամին և չթողուլ որ այն կողմը համախմբուի և Այն Զարայի վրայ յարձակի։ Սակայն մութին պատճառով կորսնցուցին իրենց ճամբան և առտուան ժամը 10ին հազիւ հասան Պրրթոպրասի հովիտը, որ Այն Զարայէ 6 մղոն միայն հեռու է դէպ հարաւ։ Ցայտնի է թէ թշնամին կանխաւ տեղեկացած էր այս չարժման և ովասիսին մօտերը յարձակման պատրաստուած։ Երբ Գնդ. Ֆարա կը փորձէր չրջաորիկ չարժում մը ընել, յանկարծ յարձակում կրնց, դարանակալներու ստուար խմբէ մը, որ բոլոն կրակ տեղացի իտալացիներուն վրայ և միեւնոյն ժամանակ հեծեալ ու հետեւակ թուրք զինուորներ սկսան իտալական աջ կողը պաշարել։ Այն ժամանակ Գնդ. Ֆարա փութով նոյն կողմը համախմբեց իր մարդիկը և ամրացուց այդ դիրքը։ Ցետոյ մինչեւ իրիկուն և գիշերուան ալ մեծ մասին մէջ թշնամին, թուով իբր 3.000 հոգի, անդադար յարձակեցաւ ամենայն կորովամտութեամբ, երբեմն այնչափ յառաջանալով որ հազիւ 50 եարտա հեռու կը մնար իտալական խրամներէն, բայց ամէն անդամ ետ մղուելով իտալացիներու բոլոն հրացանաձգութենէն ու թնդանօթաձգութենէն։ Վերջապէս կէսգիշերէն 4 ժամ ետքը քաշուեցան Գնդ. Ֆարայի և անոր մարդոց թողլով պատերազմի դաշտը։ Աւելի նոր հետազրի մը համաձայն կռիւը դրեթէ 20 ժամ տեւեց, և թուրք և Արաբ զօրքերը հինգ անդամ բոլոն յարձակում գործեցին։ Իտալացիները իրենց մեռեալները և վիրաւորները տեղւոյն վրէն ետեւ առնց նեղութեան վերադարձան Այն Զարա և ճամբան հանդիպեցան Իտալացիներու որ օգնութեան կու գային Զօր. Լէքուայի առաջնորդութեամբ։ Թայմս

Նահանջը. Րումելիի մէջ սպանութիւնները կը յաճախեն։ Վայրագ գործերու նոր լուրեր հասան զանազան կողմերէ։ Կորիցայի մէջ արիւնալի կռիւ մը մեծ խուճապ պատճառած է։ Ոստիկանութիւնը բարեբախտաբար յաջողած է ձերբակալել կռուին մասնակցող բոլոր հերոսները։ Նմանօրինակ դէպք մը պատահած է նաեւ Արքիպելագոսի կղզիներէն Քորնուզի մէջ։ —Սղերդի թղթատարը կողոպտող Րէչիտ աւազակը ձերբակալուած է, նմանապէս նոզդատի թղթատարը կողոպտողներէն երկուքը։ Սըվազի մէջ ընկերոջ մը հետ ձերբակալուած է վաղեմի չարագործ Իզզէտտին։ Իսկիւդարի մէկ գիւղին մէջ ոստիկանութիւնը յաջողած է չորս ժամ կռուելով սպաննել Միրճա անուն աւազակապետ մը և անոր ընկերներուն հինգը։ Կ'ըսուի թէ երկաթուղիի ոճրափորձերէն ամենց հեղինակը ան էր։ —Կարմիր Մովզ Իտալական նաւատորմի հրամանատարը հրահանգ ստացաւ վերադարձնել Ադիվիյէի չոգենաւէ մը գրաւուած 30.000 ոսկին, որ Օսմ. Պանքայի կը վերաբերէր և Հոտէյտա կը ղրկուէր։

Աւետ. Ժող. Անցեալ չաբթու պատրիարք Հօր չնորհաւորական այցելութիւն տուին Վսեմ. Աղդապետ էֆ., Մր. Փիթ, Տր. Պօլն, Վեր. Շմաւոնեան, Պատ. Գոնտուբաճեան և Գ. Շահպազեան էֆ.։ —Վեր. Շմաւոնեան, որ Իզմիտ դացած էր Պոտուրեան երկու եղբայրներուն ամուսնութիւնը օրհնելու համար, մայրաքաղաքս վերադարձաւ։ — Ատանայի Աւետարերը, որ դէպքերէն իվեր իրենց կիրակնօրեայ պաշտօնը քաղաքին Հայ եկեղեցիին մէջ կը կատարէին ազդայիններու ազնիւ ասպնջականութեամբ, Դեկ. 17ին ուրախութիւն ունեցան իրենց վերաչինուած եկեղեցին մտնելու։ Բացման հանդէսին ներկայ գտնուած են Առաջնորդը, փոխանորդ հայրը և բազմաթիւ Հայ համակրողներ։ Վեր. Աչճեան այդ առիթով անդամ մը եւս խօրին չնորհակալութիւն յայտնած է մայր եկեղեցիին սիրալիր ընթացքին համար և Առաջնորդ Հայրը միութեան և համերաչխութեան յորդորներ տուած է։ —Օր. Զարուհի Ե. Գուզուքէպաճեան և Տիար Պ. Յ. Պըյրգճեան Նոյ. 29ին ամուսնացան Ամերիկայի մէջ։ — Ռոտոսթօճ կը ծանուցուի մահը տիկին Թագուհի Ուզունեանի, որ գրեթէ 60 տարի առաջ աշակերտ էր Միս Ուէսթի Մասքէօյի դպրոցին, յետոյ ժամանակ մը վարժուհիի պաշտօն վարեց ի Ռոտոսթօ և Բրիսաոնեայ տիպար կնոջ մը կեանք ունեցաւ։

Հայ Ժող. Պատրիարք Հայրը, իր պաշտօնական այցելութիւնները չարունակելով, անցեալ հինգչաբթի գնաց Շէյխ իւլ Իսլամի դուռը, բայց Շէյխ իւլ Իսլամը չգտնելով հոն իր այցաքարտը թողուց և գնաց այցելել Ելեմտական, Լվգաֆի, Կրթական և Հանրօգուտ գործերու նախարարները իրենց պաշտօնատուններուն մէջ, նմանապէս Բազաքապետը, Երկրագործական նախարարը, Տէֆթէրխանէի Վերատեսուչը, Կ. պոլսոյ կուսակալը և Ծով. նախարարը, և ամէնուն հետ կարճ բայց չահեկան տեսակցութիւններ ունեցաւ։ Երկուշաբթի

այցելութիւն տուաւ Ցունաց պատկառելի Պատրիարքին և չատ ջերմ ընդունելութիւն մը գտաւ։ Ցետոյ այցելեց Պուլկարներու էկզարքին և Հրեաներու Խախամապետին և համանման պատիւներով ընդունուեցաւ։ Իսկ Ն. Ամենապատուութեան չնորհաւորական այցելութիւն տուին Ազգ. այլևայլ մարմիններէ և երեւելիներէ զատ զեսպանական Թարգմաններ. Յոյն, Պուլկար, Ասորի և Հրեայ հոգեւոր պետերու փոխանորդներ կամ ներկայացուցիչներ, օտար Թերթերու Թղթակիցներ, Իթթիհատ ը Անասրրը Օսմանեան ընկ եան նախագահը, ևն, կ. պոլսոյ կուսակալը չարաթ փոխադարձ այցելութեան եկաւ Պատրիարքարան։ — Դրաճուլիչ Խաչիկ էֆ. Գէորգեան Թրքերէն գլխագիր տառեր հնարեց և Մէարիֆի պատուանշան ստացաւ։ — Բաղէչի Միլկոնց գիւղի վանահայրին վրայ ճնշում բանեցնող և անոր 20 ոսկին յափշտակող Ջէբիացի Ճիհանկիր և Թոքատ չարագործները ձերբակալուած են։ Մոթքիի չուրջ գողցուած ապրանքները մասամբ ետ առնուած են, նամանաւանդ Լիվրուն գիւղէն յափշտակուած 200 ոչխարներ, ևն.։ Աւազակներէ ոմանք հետապնդումէ վախնալով անձամբ ետ կը դարձնեն իրենց գողցածները։ — Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը Դեկ. 17ին Ատանա ժամանած և կուսակալին, հիւպատոսներու և հոգեւոր պետերու հետ այցելութիւն փոխանակած է։ — Կիրակի Թիֆլիզի մէջ մեծ չքով կատարուեցաւ Կովկասի Հ. Բ. Ընկերութեան երեսնամեակը։ Այդ պատուական կազմակերպութիւնն ունի 46 մասնաճիւղ, 100է աւելի դպրոց, հարուստ գրատուն-ընթերցարան մը, կարօտ 300 ուսանողի յատուկ ձրի ճաշարան մը, և գիրքեր հրատարակելով, դրագէտներու օգնելով, հիւանդներու և չքաւորներու հոգ տանելով Ազգաստահնամի, Միացեալի և բարեպատակ հաստատութիւններու դերը կատարող նախահինամութիւն մը եղած է Կովկասի Հայութեան համար։ Թրքահայեր եւս հին բժիժի օրով հաղորդ եղած են անոր բարիքներուն։

ԱՐՏԱՔԻՆ

Հերաքլիոն. Անցեալ կիրակի (Դեկ. 24) Պարսիկ կառավարութիւնը լուծեց խորհրդարանը և պաշարման վիճակ հրատարակեց։ Երկուշաբթի Պարսիկ պատուիրակի մը, Ռուս հիւպատոսին ու Անգղ. հիւպատոսին խորհրդակցութեամբ զինադուլ որոշուեցաւ, որ օգտակար եղաւ։ Սակայն քանի մը օր յետոյ Ռուս զօրաց ժամանումով անոթի ընդհարումներ եղան։ Դաւրէժի միջնաբերդը Ռուս զօրաց ձեռքն ինկաւ և Զուղայէ մեկնող Ռուս նռնաձիգները երկօրեայ թնդանօթաձգութենէ մը ետեւ քաղաք մտան, առանց ընդդիմութեան բախելու։ Դաւրէժի, Էնզէլիի և Բէնդիի Ռուս հրամանատարները հրանգ ստացան հիւպատոսներու հետ համախորհուրդ ամէն միջոց գործածել Ռուսերու վրայ յարձակողները պատժելու և և զին. ատեանի առջեւ դատելու համար։ Զինահաւաքութիւն սկսաւ և բաւական թուով Ռուս զինուորներու մարմիններ գտնուեցան վայրագօրէն յօշոտուած, այրուած և թերեւս իսկ ողջ ողջ թաղուած։ Այս բոլոր արարքները ֆէտայիներու կը վերագրուին։ Թայմս կ'իմանայ Փեթերսպուրկէ թէ Դաւրէժի անդորրութիւնը վերահաստատուած է։ Արտաքին գործերու Պարսիկ նախարարը Թէհրանի Անգղ. դեսպանին ցաւ յայտնած է այն յարձակման համար, որու ենթարկուեցաւ Անգղ. հիւպատոս Մր. Սմարթ դէպի Շիրազ երթալու միջոցին։ Հիւպատոսը կրցած է մինչեւ Քազրուն յառաջանալ և միջոցներ պիտի գործածուին որ ողջամբ Շիրազ ժամանէ և պատժէ իր վրայ յարձակողները։ — Աւստրիա-Հունգարիա ընդունեցաւ Մարոքեան Ֆրանքեւերման համաձայնութիւնը։ Աւստրիական և Հունգարական պատուիրակութիւնները Դեկ. 28ին գումարեցան Վիէննայի մէջ և լսեցին Արտաքին գործերու նախարարին տարեկան համարատուութիւնը։ Հունգարական պատուիրակութիւնը վստահութիւն յայտնեց նախարարին և ընդունեցաւ առժամեայ ելեւմտացոյցը։ Աւստրեան նախարարական խորհուրդը որոշեց ամսոյս 2էն սկսեալ, ապրուստի ազութեան պատճառով, 60—130 գուրոն նուիրել պետական բոլոր պաշտօնեաներուն։ — Ֆրանսայի Երեսփոխանական ժողովը մերժեց Ընկերվարականներու սա առաջարկը թէ գործադուլի պատճառով արձակուած երկաթուղիի պաշտօնեաները վերստին առնուին։ — Մարտանաւերու մէջ բանտարկուած կրետացի երեսփոխանները պիտի արձակուին Ծնունդի առնի և խորհրդարանական արձակուրդի պատճառով։ — Զինու չղպափոխականներու պետ Սանեաթաուն միաձայնութեամբ նախագահ ընտրուած է Զինական Հանրապետութեան։ Պուտտայական քրմապետ Ուբատաքրաքուչթան ալ Մոնկոլիոյ բացարձակ միապետ հռչակուած է։ Իսկ Փեքինի մէջ կայս. հրովարտակ մը հրամայած է Ազգ. Խորհուրդ գումարել Զինու համար կառավարական դրութիւն մը ընտրելու նպատակով։ Մայր կայսրուհին կը վաւերացնէ այդ խորհուրդը՝ ուզելով արիւնհեղութիւնը խափանել և ժողովուրդը մեծամասնութեան վիճակին համաձայն երջանկացնել։ Խորհրդին կազմութեան համար կանոնագիր մը պիտի պատրաստուի և զինադուլը երկարաձգուի։ Վուչանկի ապստամբները զինադուլին լրանալուն պէս գործի ձեռնարկած և բուռն հրացանաձգութիւն բրած են Հանեանկի դէմ։ 4,000 յեղափոխական ալ Հանքաուի վրայ յարձակած են։ Ֆրանսական Թերթ մը կ'իմանայ թէ Ամերիկայի մէջ կարծիք մը կայ թէ Ռուսիա և Ճափոն համաձայնած են իրենց ազդեցութեան չրջանակները որոշել Ծայր. Արեւելքի մէջ։

اوه‌دار هفته‌لق غزته — درسعادنده باسيل هاوسنده — مدير مسئول ـ صموئيل ق. هاروتيونيان

ԱՒԵՏԱԲԵՐ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
—·—
Խմբագիր Հ. Ս. Պարնըմ
—·—
Պայպըլ Հաուս,
Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER
AN ARMENIAN WEEKLY
—·—
EDITOR H. S. BARNUM
—·—
American Bible House
Cons/ple. Turkey

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ
Տարեկ. բաժնեգին 40 դհ.
Ամերիկայի հմր 2 Տոլ.
Անգղիոյ ,, 8 շիլ.
Ուրիշ երկիրներու ,, 10 Ֆր.
Ձեռքէ՝ հատը 40 փարա
Յառաջիկայ գիները չափաւոր

TERMS
An. Subscrip. Ps. 40
U. S. A. $ 2
England Shils. 8
Other countries Frs. 10
Single Copy 40 Paras
Advertising rates on application

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՑ ԴԱՍԵՐ
1912 Տարուան Համար

Յառաջիկայ 1912 տարուան թէ՛ Հայերէն թէ՛ Հայ-Թուրքերէն կիրակնօրեայ Դասերը հրատարակուած և վաճառուելու պատրաստ են։ Գալ տարուան հատորը ծանօթով ներկայ տարուանին չափ է, վասն զի երկու վեցամսեաններու դասերն ալ կը բովանդակէ և գինն է 2 դահ.։ Կը փափաքինք որ ապահրանքները կանուխէն ըլլան, որով բաւական միջոց պիտի ըլլայ դասերը Նոր Տարիէն առաջ վերաքաղ ընելու։

Խաչաքարտի վրայ տպուած թէ՛ Հայերէն թէ՛ Հայատառ Թուրքերէն կիրակնօրեայ Դասի Ոսկեղէն Համարները պատրաստ են։ Փափաքողներ կրնան դիմել հետեւեալ հասցէին. Մր. Ու. Ու. Փիթ, Պայպըլ–Հաուս, Կ. պոլիս։

ՄԵԶԻ ՂՐԿՈՒԱԾ ԴԻՐՔԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՏԱՐԵՑՈՑՔ, Մուշեղ Եպիսկոպոսի. զեղեցիկ և հոյակապ գործ մը չուրջ 400 էջ, ուր կը ծանօթացուի Ամերիկահայը անցեալին ու ներկային մէջ։ Ունի նաեւ Գրական և Բանաստեղծական էջեր և ծիծաղներ։ Գինն՝ մէկ տոլար. Տպ. Պոսթոն, Կիլիկիա Տպարան։ Հասցէ՝ Cilicie Press, 795 Washington St. Room2, Boston, Mass.։

ԹՈՒՐԱԿ ԴԵՂԱՆԻՆ (Թարգմանութիւն Անգղիերէնէ) 196 էջ, Գինն՝ 3 դահ.։ Կոկիկ հատոր մը, որ կը սորվեցնէ քաղցր ըլլալ հանդէպ անբան անասուններու։

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ՅԱՒԵՐ, (Տնտեսական Հարցը) Գրեց՝ Կրօն Մ. Զագըրեան։ Տպ. Օ. Արզումանի, Կ. պոլիս, 1911. էջ՝ 16, Գինն՝ 20 փր.. Դիմել՝ բոլոր Հայ գրավաճառներու։

«ՊԱՐՏԻԶԱԿ»

Պարտիզակի Բարձր. Վարժարանի Ընթացաւարտից Ընկ.եան Օրկեստր, Պոթպուրի, Յրդ Թիւը հրատարակ եւաւ պատկերազարդ և ճոխ բովանդակութեամբ։ Կ. պոլսոյ մէջ ձեռքէ կը ծախուի հատը 100 փր.ի Ս. Մարտիկեան Որդիք վաճառատունը, եէնի Զարչը, Մանմուտ Փաչա։ Գաւառներէ և արտասահմանէ դիմել՝ Ընկ.եան Գանձապետ Տիար Ց. Պ. Անդրէասեանի, Քէօփրիւլիւ Խան Թիւ 52, Սիրքէճի, Կ. պոլիս։

ԲԱԶՄԱՎԷՊ, Ամսագիր. Բացուած է 1912 տարուան բաժանորդագրութիւնը. տարեկան բաժանորդագին 70 դ., 15 ֆր., 6 բուպլի, 3 տոլար։ Դիմել՝ Rédaction de la Revue «Pazmaveb» St. Lazare, Venise (Italie)։

ՓԱՐՈՍ Ամսաթերթ Ազգային–Ընկերական, Գրական, Բարոյական։ Սահմանք Թիւ 9ը չափական բովանդակութեամբ. տարեկան բաժինգին Թուրքիա՝ 10 դահ., Եւրոպա՝ 2.75 ֆր., Ամերիկա՝ 30 սէնթ։ Դիմել՝ Խմբագրութիւն Փաչ։ի ե. ֆ. Ընկ.եան Ընթերցարան, Պարտիզակ, (Իզմիտ)։

ԱՆԱՀԻՏ (Յուլ. Օգոստ.), Թիւ 7-8, կը բովանդակէ «Չէթըթըն» (տրամ 3 արարուածով), «Նոր քնար» (5 ոտանաւոր), «Սասմանց Տուն», Խ. Նարպէյի անտիպ տաղեր, Կախարդական գրականութեան էջ մը, Գ. Փրոֆ–Գալֆա եան, Մեռած աստուածներուն, Քրոնիկ։

Հոգեւոր պաշտամունք՝ վազը, ժամը 3ին (Ը. Ե.), Կոստիկեան ընակարանի մէջ, Պօյաճըգիւղ։ Պիտի խօսի Պատ. Բ. Պետրոսեան։

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Ց. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՖԻՆՃԱՆՃԸԼԱՐ ԾՕԳՈՒՇՈՒ